

4. Analytická část

4.1 Nemocensky pojištěné osoby

Základním ukazatelem, ke kterému se vztahují údaje o pracovní neschopnosti, je ukazatel průměrného počtu nemocensky pojištěných osob.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovně právních pojistných vztahů.

Poznámka:

Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V 1. pol. 2020 činil **průměrný počet nemocensky pojištěných celkem** 4 687 tis. osob, tj. téměř o 50 tis. (tj. o 1 %) méně než před rokem. Dá se předpokládat, že za poklesem stojí zejména krize způsobená epidemií nemoci Covid-19, která zapříčinila, zvláště v některých odvětvích, propouštění ze zaměstnání. Mezi pojištěnci bylo 50,2 % mužů a 49,8 % žen. Za 1. pol. 2020 bylo nemocensky pojištěných 2 354 tis. mužů a 2 333 tis. žen. Počty nemocensky pojištěných **podle pohlaví** se k sobě již od roku 2016 neustále přibližují. Zatímco tehdy bylo o 85 tis. více mužů než žen, za 1. pol. 2020 je to jen o 21 tis. Meziročně klesl počet pojištěných mužů o 32 tis. (v relativním vyjádření o 1,3 %), počet žen o 17 tis. (tj. 0,7 %).

Tab. 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Zaměstnanci	podle pohlaví		OSVČ	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2010	4 233,7	2 191,0	2 042,7	4 072,5	2 088,1	1 984,3	161,2	102,9	58,3
1. pol. 2011	4 181,1	2 143,5	2 037,6	4 038,0	2 052,3	1 985,8	143,1	91,3	51,8
1. pol. 2012	4 459,0	2 269,1	2 189,9	4 344,5	2 196,1	2 148,4	114,5	73,1	41,5
1. pol. 2013	4 415,4	2 248,2	2 167,3	4 311,3	2 182,4	2 128,9	104,1	65,8	38,3
1. pol. 2014	4 413,5	2 247,8	2 165,7	4 314,2	2 185,7	2 128,6	99,3	62,1	37,2
1. pol. 2015	4 471,4	2 280,3	2 191,1	4 382,9	2 230,2	2 152,6	88,5	50,0	38,4
1. pol. 2016	4 539,5	2 312,2	2 227,3	4 451,0	2 262,7	2 188,3	88,6	49,5	39,0
1. pol. 2017	4 632,1	2 351,8	2 280,3	4 544,0	2 298,4	2 245,6	88,1	53,4	34,7
1. pol. 2018	4 710,8	2 381,4	2 329,4	4 620,7	2 327,6	2 293,1	90,1	53,8	36,3
1. pol. 2019	4 736,9	2 386,5	2 350,4	4 644,3	2 332,0	2 312,3	92,6	54,5	38,1
1. pol. 2020	4 687,3	2 354,3	2 333,0	4 592,3	2 299,1	2 293,2	95,0	55,3	39,8

Zdroj: ČSÚ

Počet **dobrovolně nemocensky pojištěných** – tedy **OSVČ** – naopak pokračoval v rostoucím trendu nastoleném od roku 2016. Jejich počet v 1. pol. 2020 dosáhl 95 tis., meziročně o 2,7 % více. Přesto podíl těchto pojištěných OSVČ na celkovém počtu osob samostatně výdělečně činných pracujících na hlavní činnost dosáhl necelých 16 %. Muži se na počtu nemocensky pojištěných OSVČ podíleli z 58 %, žen bylo 42 %. Je však třeba zdůraznit, že i přes výše uvedený nárůst, počet pojištěnců v rámci OSVČ stále nedosahuje hodnot z minulosti, kdy např. před deseti lety jich bylo takto pojištěno o 66 tis. více než v 1. pol. 2020. Představovali tak 25% podíl ze všech OSVČ podnikajících na hlavní činnost.

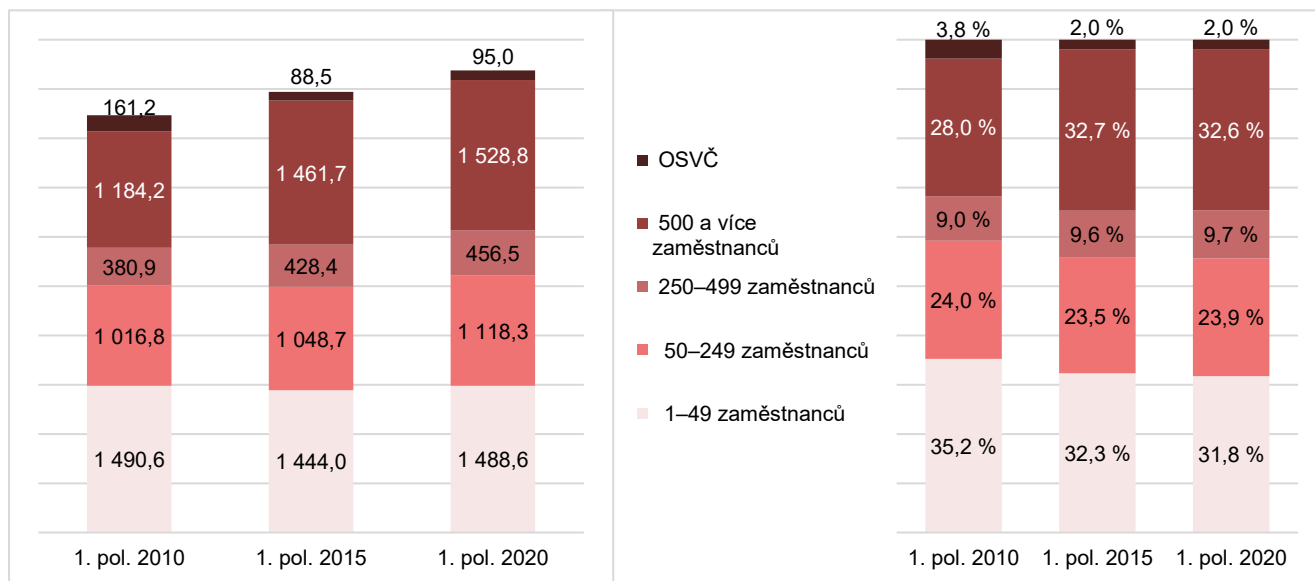

Pomineme-li pokles v posledním pololetí (tj. 1. pol. 2020), je patrné, že vlivem rostoucího počtu zaměstnanců se od roku 2014 kontinuálně zvyšoval i průměrný počet nemocensky pojištěných. Mezi 1. pol. 2014 a 2020 došlo k nárůstu počtu pojištěnců o 6 % (274 tis.). Na tomto nárůstu se podílely především ženy. Za 6 let vzrostl **počet nemocensky pojištěných žen** o 8 % (167 tis.). Ve srovnání se situací před 10 lety, tj. v 1. pol. 2010, je pojištěných žen dokonce o 14 % (o 290 tis.) více.

Z **regionálního pohledu** je nejvyšší průměrný počet nemocensky pojištěných v hlavním městě Praze, a to 1 258 tis. (26,8 % republikové hodnoty). Zásadní roli zde sehrává skutečnost, že data v krajském třídění jsou zpracována podle sídla zaměstnavatele, resp. jeho mzdové účtárny a není výjimkou, aby firma se sídlem v Praze působila v jiných regionech či dokonce celorepublikově. Druhé a třetí místo obsadily Jihomoravský kraj s 504 tis. pojištěnců a Moravskoslezský kraj s 466 tis. pojištěnců. Každý z těchto krajů se na celkovém počtu nemocensky pojištěných v Česku podílí přibližně z jedné desetiny. Středočeský kraj, jakožto nejlidnatější kraj ČR, se umístil až na čtvrté příčce s 451 tis. pojištěnců (9,6 %). Jedním z faktorů, který toto ovlivňuje, je bezesporu dojíždění Středočechemů za zaměstnáním do Prahy.

Co se týče **velikosti ekonomických subjektů**, třetina nemocensky pojištěných osob (1 529 tis) pracuje ve velkých firmách s 500 a více zaměstnanci, obdobný podíl připadá i na subjekty do 50 zaměstnanců, kde v 1. pol. 2020 pracovalo 1,5 mil. nemocensky pojištěných osob. Nejnižší podíl mezi nemocensky pojištěnými osobami představují OSVČ, které jsou pojištěny dobrovolně. V 1. pol. roku 2020 na ně připadla jen 2 % z celkového počtu pojištěnců v ČR. Před deseti lety byl jejich podíl téměř dvojnásobný. Za posledních deset let vzrostl počet nemocensky pojištěných v subjektech s 500 a více zaměstnanci téměř o 345 tis. osob.

Graf 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle velikosti podniku, 1. pol. 2010, 2015, 2020 (v tis. a v %)

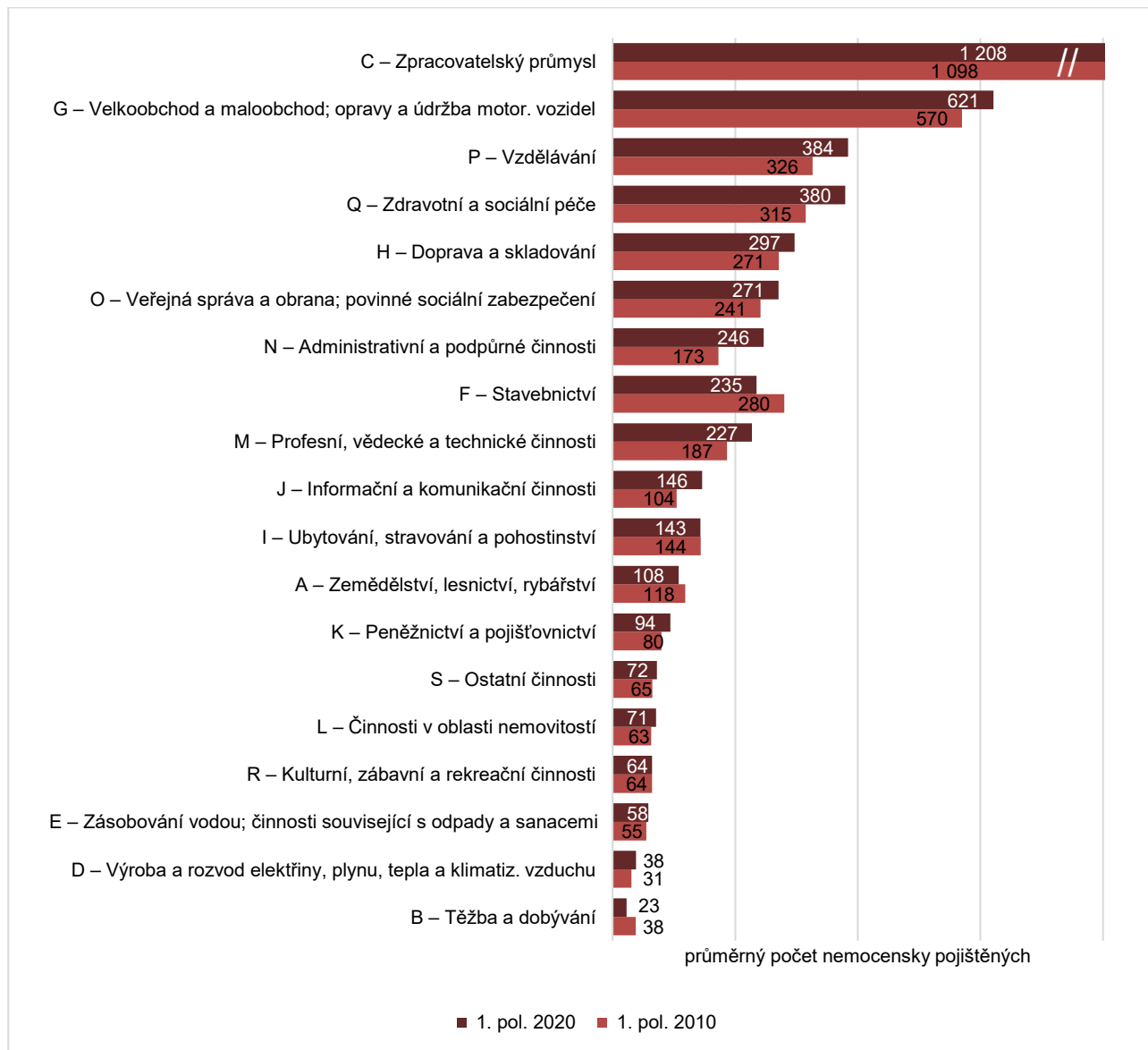

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce zastoupenými **odvětvími**, co do počtu nemocensky pojištěných, jsou sekce Zpracovatelský průmysl a Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, což odráží strukturu české ekonomiky. Tato dvě odvětví dohromady zaměstnávají téměř 40 % všech nemocensky pojištěných, přičemž na podniky s převažující ekonomickou činností ve zpracovatelském průmyslu připadá 26 %. V rámci zpracovatelského průmyslu působilo nejvíce nemocensky pojištěných osob v automobilovém průmyslu (CZ-NACE oddíl 29), kde v 1. pol. 2020 pracovalo 15 % všech nemocensky pojištěných osob v této odvětvové sekci. S menším odstupem následovaly kovozpracující (oddíl 25) a strojírenský průmysl (oddíl 28), na které připadalo 13 %, resp. 11 % ze všech nemocensky pojištěných osob ve zpracovatelském průmyslu.

V odvětvových sekcích Veřejná správa, Vzdělávání a Zdravotní a sociální péče byla v 1. pol. 2020 dohromady zaměstnána více než pětina (22 %) ze všech nemocensky pojištěných¹. Jde o odvětvové sekce, kde v 1. pol. 2020 na 100 nemocensky pojištěných připadalo 75 žen.

Graf 1.2: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2010 a 2020 (v tis.)

Zdroj: ČSÚ

Mezi 1. pol. roku 2010 a 1. pol. roku 2020 došlo k nárůstu počtu nemocensky pojištěných o více než 450 tis. osob (tj. o 11 %). Nejvíce pojištěnců, více než 110 tis. (tedy +10 %), přibylo ve Zpracovatelském průmyslu. Odvětvovou sekcí s druhým nejvyšším absolutním přírůstkem byly Administrativní a podpůrné činnosti. Zde vzrostl počet nemocenských pojištěnců o 73 tis, což představovalo 43% nárůst. V tomto případě je však potřeba upozornit na skutečnost, že v této sekci jsou zařazeny i subjekty, které poskytují tzv. agenturní pracovníky jiným firmám často působícím např. ve výše uvedeném zpracovatelském průmyslu. Dále tato sekce zahrnuje subjekty poskytující bezpečnostní a úklidové činnosti.

¹ Uvedený podíl nezahrnuje vojáky z povolání, příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Ve výše uvedených odvětvových sekcích Vzdělávání a Zdravotní a sociální péče vzrostl počet nemocensky pojištěných osob za posledních 10 let v obou odvětvích cca o pětinu. V absolutním vyjádření představoval nárůst v oblasti vzdělávání 58 tis. pojištěnců, v případě zdravotní a sociální péče 65 tis. pojištěnců.

Výrazný nárůst byl zaznamenán i v odvětvové sekci Informační a komunikační činnosti, kde počet nemocensky pojištěných osob za posledních deset let vzrostl o 42 tis., tj. o 40 %. Naopak odvětvími, která v 1. pol. 2020 měla méně pojištěnců než v roce 2010, byly Stavebnictví (-45 tis.), Těžba a dobývání (-15 tis.) a Zemědělství, lesnictví a rybnářství (-11 tis.). V odvětví Těžba a dobývání došlo k poklesu počtu pojištěnců o 40 %.

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných mladistvých ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V 1. pol. 2020 bylo evidováno 5,6 tis. nemocensky pojištěných mladistvých, tedy osob mladších 18 let. Na celkové počtu pojištěnců se podíleli 0,12 %. Jejich počet meziročně klesl z 6,2 tis. o 0,5 tis., tj. o 8,4 %.

4.2 Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této kapitoly jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úrazy nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“ (tzv. eNeschopenka), které vyplňuje ošetřující lékař.

4.2.1 Počet případů dočasné pracovní neschopnosti

Četnost výskytu dočasné pracovní neschopnosti (DPN) odráží ukazatel počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti. Tento absolutní ukazatel je rovněž vhodný pro posouzení trendů vývoje pracovní neschopnosti. Avšak z pohledu porovnání regionů, jednotlivých odvětví ekonomických činností či velikosti podniku má vyšší vypovídací schopnost **ukazatel relativní – počet** nově hlášených případů pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** v dané kategorii, např. ve zpracovatelském průmyslu, v malých podnicích či konkrétním kraji.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti ve sledovaném období (1. pololetí) na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob.

Po propadu z loňského prvního pololetí byl v prvních šesti měsících roku 2020 opět zaznamenán vyšší počet případů dočasné pracovní neschopnosti a stejně jako v 1. pol. 2018 překonal hranici 1 milionu. Bylo nahlášeno 1 070 tis. nových případů, což je o 95 tis. více než v 1. pol. 2019. V relativním vyjádření nárůst činil téměř 10 %. V 91 % případů se jednalo o pracovní neschopnost z důvodu **nemoci**. Ve srovnání s 1. pol. roku 2019 došlo k nárůstu o 12 %, což absolutně představuje 104,2 tis. případů. Jedná se o nejvyšší meziroční nárůst od roku 2016. Meziroční nárůst nových případů pracovní neschopnosti způsobených nemocí oproti 1. pol. předchozího roku může souviset se zrušením karenční doby od 1. července 2019, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého, jako tomu bylo od roku 2009 až do té doby.

Tato cifra nezahrnuje pouze případy pracovní neschopnosti pro nemoc jako takové, ale poprvé v novodobé historii, z důvodu onemocnění Covid-19, byly vystavovány v nebyvalém množství **karantény**, které se do neschopností také započítávají. Od března do konce června bylo osobám v karanténě vydáno 57 tis. neschopenek. To může tvořit až 55 % výše zmíněného meziročního nárůstu počtu neschopenek.

Oproti 1. pol. 2019 ubylo o 2,7 tis. **pracovních úrazů** na 20,5 tis, což bylo nejméně za posledních 13 let. Dá se předpokládat, že to souvisí s vyhlášením nouzového stavu na jaře roku 2020, uzavřením některých podniků a větší mírou práce z domova. Pracovní úrazy tak v 1. pol. 2020 tvořily 2 % všech nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti. Méně bylo i **nepracovních úrazů**. Meziročně jich ubylo ze 79 tis. v 1. pol. 2019 na necelých 73 tis. o rok později. V 1. pol. 2020 představovaly příčinu 7 % všech pracovních neschopností (v 1. pol. 2014 to bylo 9 %).

Tab. 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2010	702,8	334,2	368,6	633,1	286,9	346,1	26,3	18,5	7,7	43,5	28,8	14,7
1. pol. 2011	710,5	332,5	378,0	647,6	289,6	358,0	24,3	17,2	7,1	38,5	25,7	12,8
1. pol. 2012	607,4	289,6	317,8	532,1	239,3	292,8	21,8	15,5	6,3	53,4	34,8	18,6
1. pol. 2013	754,6	354,7	399,9	672,2	300,7	371,5	21,9	15,3	6,6	60,5	38,8	21,7
1. pol. 2014	664,1	313,5	350,6	579,3	256,8	322,4	22,2	15,6	6,6	62,6	41,1	21,6
1. pol. 2015	873,9	412,5	461,4	783,8	353,4	430,4	23,5	16,1	7,3	66,6	42,9	23,7
1. pol. 2016	876,5	414,3	462,1	777,1	349,5	427,5	24,9	17,1	7,8	74,5	47,7	26,8
1. pol. 2017	944,7	444,1	500,6	841,6	378,5	463,1	24,7	16,9	7,8	78,4	48,7	29,7
1. pol. 2018	1 040,2	484,2	556,1	937,8	419,5	518,3	24,1	16,2	7,9	78,4	48,5	29,9
1. pol. 2019	975,0	453,9	521,0	872,7	389,8	483,0	23,2	15,6	7,6	79,0	48,6	30,5
1. pol. 2020	1 070,1	510,3	559,8	976,9	451,4	525,5	20,5	14,2	6,3	72,7	44,7	28,0

Zdroj: ČSÚ

Častěji nastupovaly do pracovní neschopnosti tradičně **ženy**. V 1. pol. 2020 nahlásily 560 tis. případů. Počet neschopenek mužů poprvé překročil hranici 500 tis. případů, konkrétně bylo evidováno 510 tis., což zaujímá 48 % na celkové hodnotě nových případů. Ženy vykazovaly o 74 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc** více než muži. Vyšší podíl žen na pracovní neschopnosti pro nemoc může souviset s mateřskou úlohou žen, u nichž mohou být důvodem pracovní neschopnosti také komplikace v těhotenství.

Z celkového počtu nově hlášených případů PN (pracovní neschopnosti) pro pracovní úrazy připadala v 1. pol. 2020 na ženy méně než třetina z nich. Tato skutečnost je dána i odlišnou odvětvovou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětvové sekce, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa, Vzdělávání nebo Zdravotní a sociální péče.

Zatímco u počtu pracovních neschopností celkem a u neschopností z důvodu nemocí zůstává podíl **podle pohlaví** dlouhodobě relativně konstantní, u pracovních neschopností zapříčiněných úrazem podíl žen v čase roste. Toto je zřejmé zejména u jiných než pracovních úrazů, kdy za 1. pol. 2011 nahlásily ženy 13 tis. případů, ale za 1. pol. 2020 to byl dvojnásobek. Nárůst je však patrný i u mužů, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu **nepracovních (ostatních) úrazů** činil za 1. pol. 2011 téměř 26 tis., v současné době se blíží 45 tis.

Meziroční nárůst pracovní neschopnosti **mužů** byl vyšší než u žen. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti mužů se meziročně zvýšil ze 454 tis. případů (ženy 521 tis. případů) v 1. pol. 2019 na 510 tis. případů (ženy 560 tis. případů) v 1. pol. 2020, tj. vzrostl o 12,4 % (o 7,4 % u žen). Z hlediska příčin se 451 tis. případů (89 %) nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti mužů týkalo nemocí, 14,2 tis. případů (3 %) pracovních úrazů a 44,7 tis. případů (9 %) ostatních úrazů. **Ženy** čerpaly pracovní neschopnost z důvodu nemoci v 526 tis. případech (94 %), z důvodu pracovního úrazu v 6,3 tis. případech (1,1 %) a z důvodu ostatních úrazů ve 28 tis. případech (5 %).

Za **posledních pět let** počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti výrazně vzrostl – téměř o 200 tis. případů (o 22 %) z 874 tis. případů za 1. pol. 2015 na 1 070 tis. za 1. pol. 2020. Na zvýšení se stejnou měrou podílely muži i ženy (+98 tis. případů). Za tímto nárůstem stály především výše zmíněné neschopenky z důvodu nemoci.

Graf 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

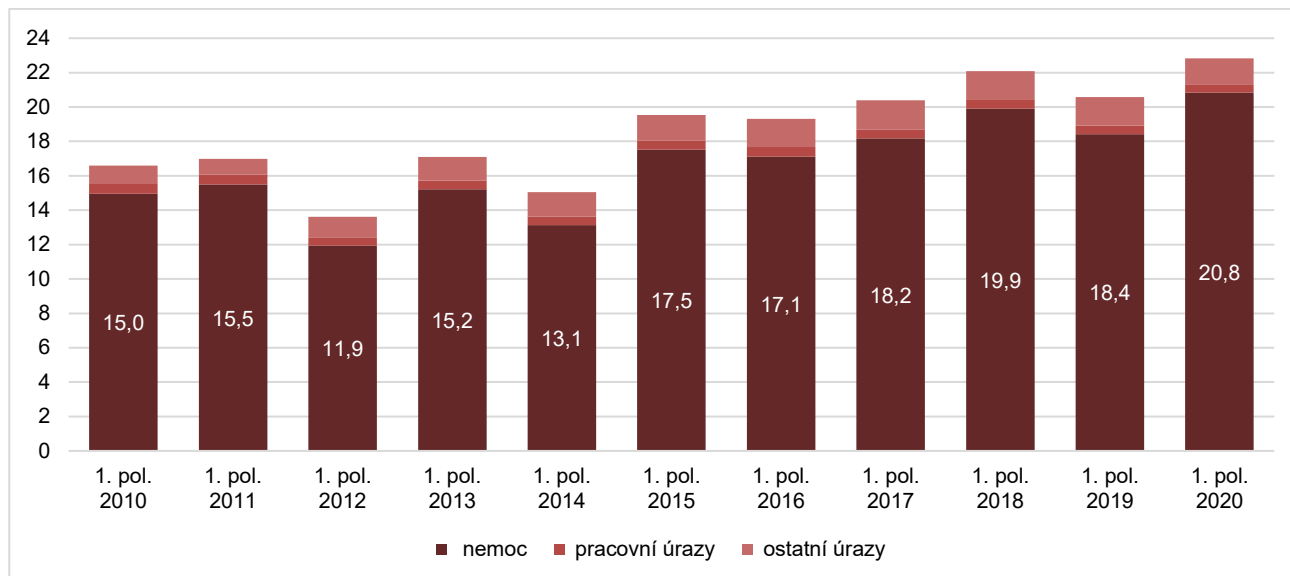
Dopad legislativních změn na četnost případů pracovní neschopnosti je zřejmý zejména na vývoji případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**. Počty případů pracovní neschopnosti pro úrazy jsou těmito změnami ovlivněny méně. Legislativní úpravy ve vyplácení dávek nemocenského se nejvíce projevují v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, např. u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích apod.).

Jak již bylo zmíněno výše, jedním z faktorů, které zapříčinily meziroční nárůst počtu nových případů pracovní neschopnosti způsobených nemocí oproti 1. pol. 2019, je patrně **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy je náhrada mzdy od zaměstnavatele zaměstnanci vyplácena již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého.

V 1. pol. 2020 přibýlo 2,2 případu na 100 pojištěnců v porovnání s 1. pololetím předchozího roku. Na 100 pojištěnců připadalo 21 nově hlášených případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**, což bylo o 9 více než v 1. pol. 2012. Co se týče počtu neschopenek z důvodu **pracovního úrazu** na 100 pojištěnců, jejich počet dlouhodobě klesá. **U mimopracovních úrazů** panuje od 1. pol. 2017 stagnace.

Nejvíce nových případů dočasné pracovní neschopnosti bylo v 1. pol. 2020 nahlášeno v subjektech, které dle převažující ekonomické činnosti spadají do **odvětvové sekce** Zpracovatelský průmysl (365 tis. případů) a Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (144 tis.). Není divu, protože jde o odvětví, kde pracuje nejvíce zaměstnaných osob, jak bylo uvedeno výše v kap. 4.1. Naopak nejméně případů bylo v absolutních číslech hlášeno v odvětvích Těžba a dobývání (7,5 tis.) a Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (5,6 tis.). V oddílu Zdravotní péče meziročně přibýlo 16,5 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, což představuje nárůst o 40 %.

Absolutní počty nově hlášených případů jsou ovlivněny odvětvovou strukturou národního hospodářství a zaměstnaností v jednotlivých odvětvích. Z toho důvodu má vyšší vypovídací schopnost již zmíněný ukazatel – počet nově hlášených případů na 100 pojištěnců v daném odvětví.

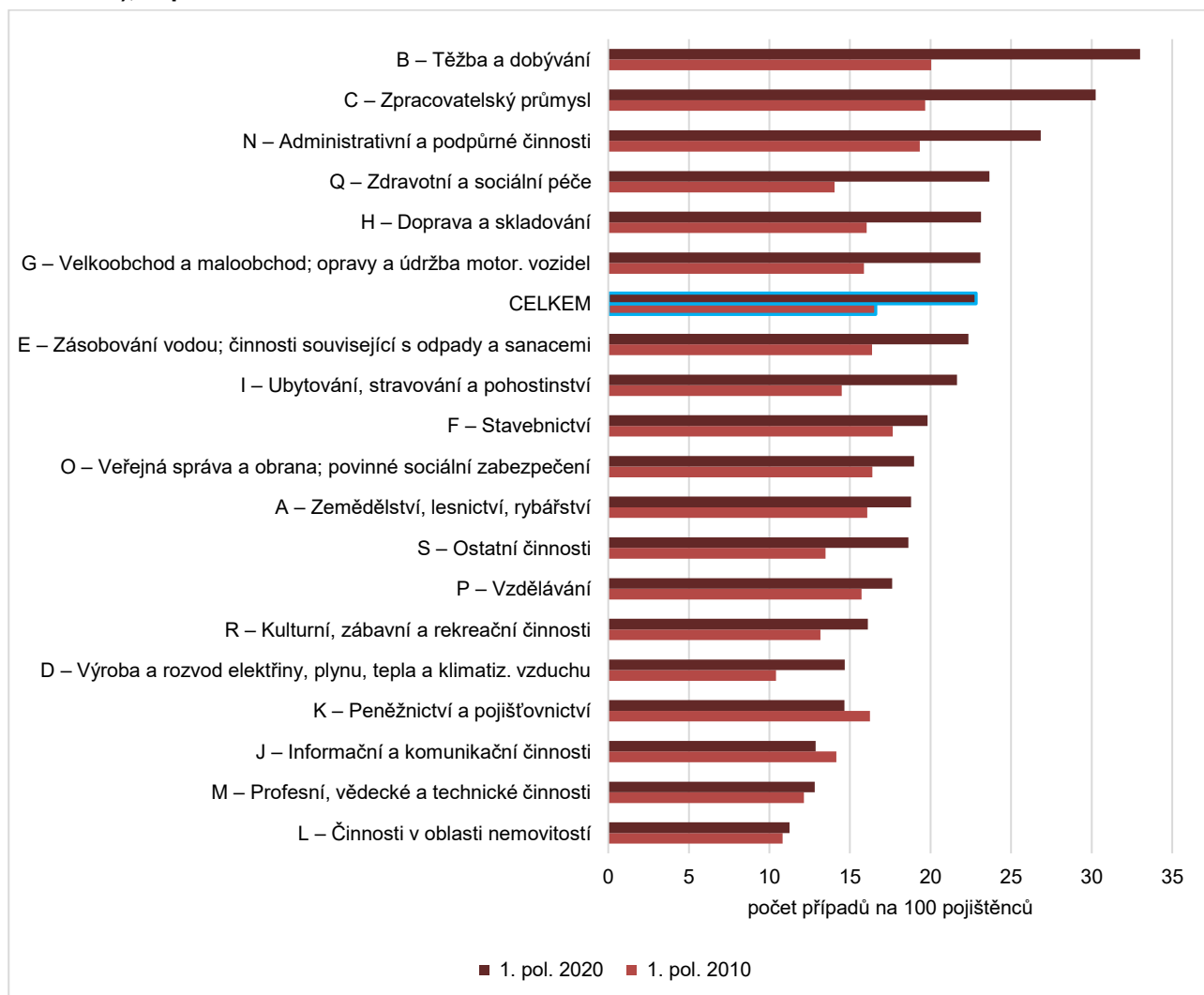
Graf 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle příčiny, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** bylo zaznamenáno v odvětví Těžba a dobývání (33). Následoval Zpracovatelský průmysl (30) a Administrativní a podpůrné činnosti (27). Nutno doplnit, že do poslední jmenované sekce spadají agentury práce, které pronajímají značné množství svých zaměstnanců jako agenturní pracovníky např. právě pro zmíněný zpracovatelský průmysl. Nejméně dočasných pracovních neschopností v přepočtu na 100 nemocensky pojištěných bylo evidováno v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (11). Celorepublikový průměr bez ohledu na odvětví činil 23 případů na 100 pojištěnců.

Vývoj hodnot ukazatele počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v jednotlivých odvětvích je zřejmý z grafu 2.3, resp. z tabulky 2.2. Mezi 1. pol. 2010 a 1. pol. 2020 došlo k nárůstu počtu hlášených případů v přepočtu na 100 pojištěnců ze 17 případů na 23. Nejdynamičtější nárůst je patrný v odvětvové sekci Zdravotní a sociální péče, kde vzrostl tento ukazatel o 68 % (z 14 případů na 100 pojištěnců v 1. pol. 2010 na 24 případů za 1. pol. 2020). Rapidní nárůst (o 65 %) byl zaznamenán i v odvětví Těžba a dobývání, a sice z 20 případů na 33.

K poklesům za zmiňované období došlo pouze u dvou sekcí, Informační a komunikační činnosti (-9 %; o 1,3 případů) a Peněžnictví a pojišťovnictví (-10 %; o 1,6 případů na 100 pojištěných osob).

Graf 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2010 a 2020

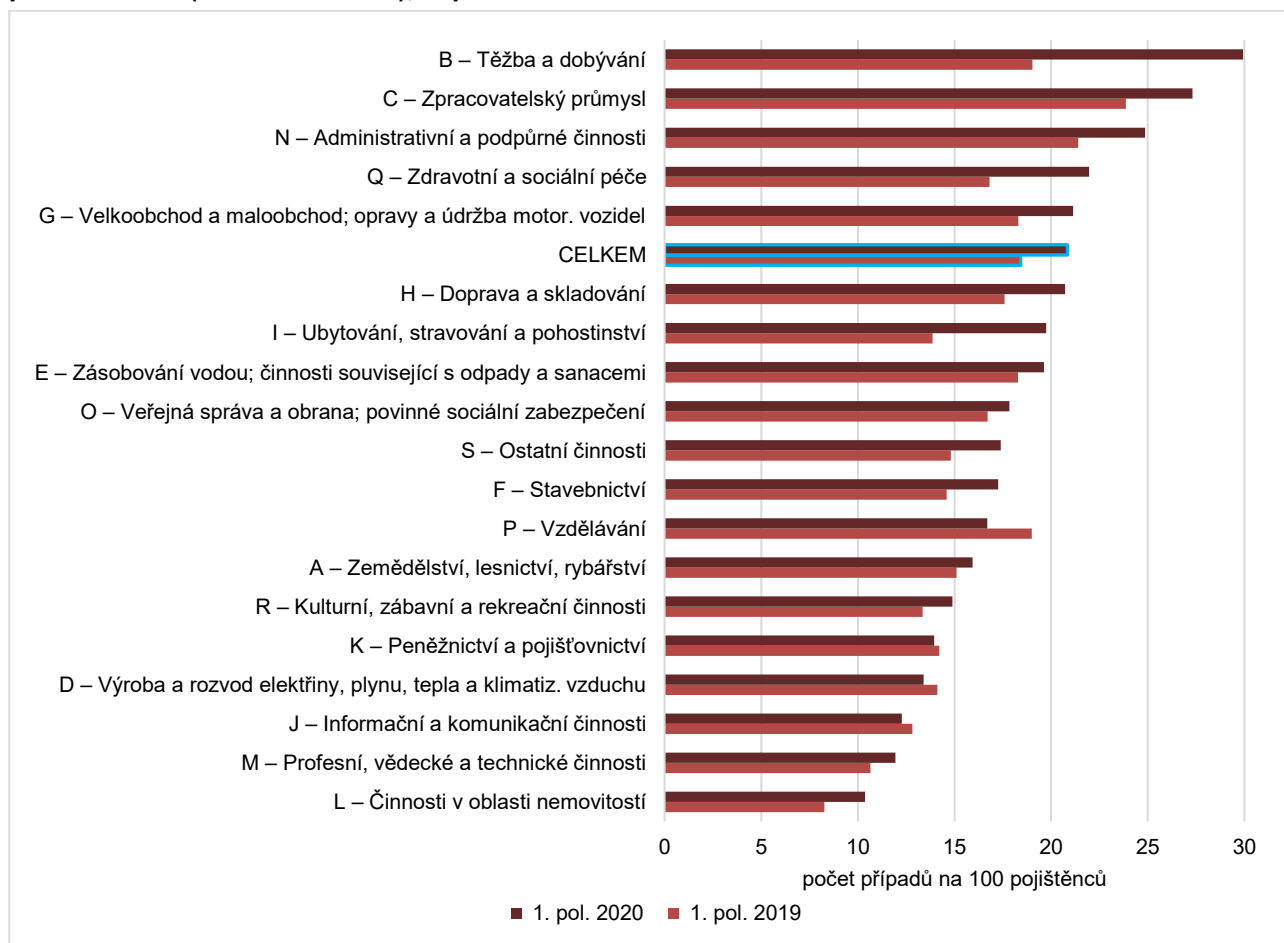
Zdroj: ČSÚ

Odvětvím s největším meziročním nárůstem počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v 1. pol. 2020 byla **Těžba a dobývání**. Oproti 1. pol. 2019 počet vzrostl o 11 případů. Dá se předpokládat, že na zvýšení měly vliv neschopenky (potažmo karantény) vydané v souvislosti s ohniskem nákazy nemoci Covid-19 na Karvinsku. V odvětví **Ubytování, stravování a pohostinství** meziročně přibýlo 6 případů v přepočtu na 100 pojištěných. Tato ekonomická sekce byla (a stále je) jednou z nejhroženějších v důsledku zavedených opatření proti šíření epidemie (uzavření restaurací, barů a hotelů). Faktem je, že zde pracuje hodně OSVČ, kterých, jak bylo již uvedeno dříve, je nemocensky pojištěna zhruba šestina. Nicméně dle zjištění Státního úřadu inspekce práce mnohdy docházelo k tomu, že zaměstnavatelé v době nuceného omezení či uzavření svých provozoven posílali zaměstnance na nemocenskou. Jedná se sice o protizákonný postup, kdy zaměstnanec nemůže být k odchodu na nemocenskou nucen. Je však pochopitelné, že v zájmu zachování zaměstnání a pod tíhou celkové nejistoty v pandemické době, zaměstnanci na takové řešení přistoupili. Na druhou stranu mohlo docházet i k případům, kdy na nemocenskou „odcházeli“ zaměstnanci (resp. brigádníci) v době, kdy teprve hrozilo uzavření provozoven.

Naopak meziročně výrazně poklesl počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v odvětvové sekci Vzdělávání, a to z hodnoty 20,3 v 1. pololetí 2019 na 17,6 v 1. pol. 2020. Školy byly jedny z prvních institucí, které byly uzavřeny ve snaze zabránění šíření nákazy nemoci Covid-19. Dalšími sektory, které zažily pokles počtu případů dočasné pracovní neschopnosti, byly Informační a komunikační činnosti a Peněžnictví a pojišťovnictví, umožňující značnou míru práce z domova.

Graf 2.4: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2019 a 2020

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců **pro pracovní úraz**, což je možné chápat jako ukazatel vyjadřující „stupeň rizikovosti“ daného odvětví, bylo v 1. pol. 2020 evidováno u sekce Zemědělství, lesnictví a rybářství (1,1), následované oblastí Těžba a dobývání (0,9) a oblastí Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi (0,8). Naproti tomu nejméně pracovních úrazů bylo zaznamenáno v subjektech působících v odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví (0,04) a v oblasti Informační a komunikační činností (0,05). Průměrně za všechna odvětví připadalo na 100 pojištěnců 0,4 případu pracovní neschopnosti pro pracovní úraz.

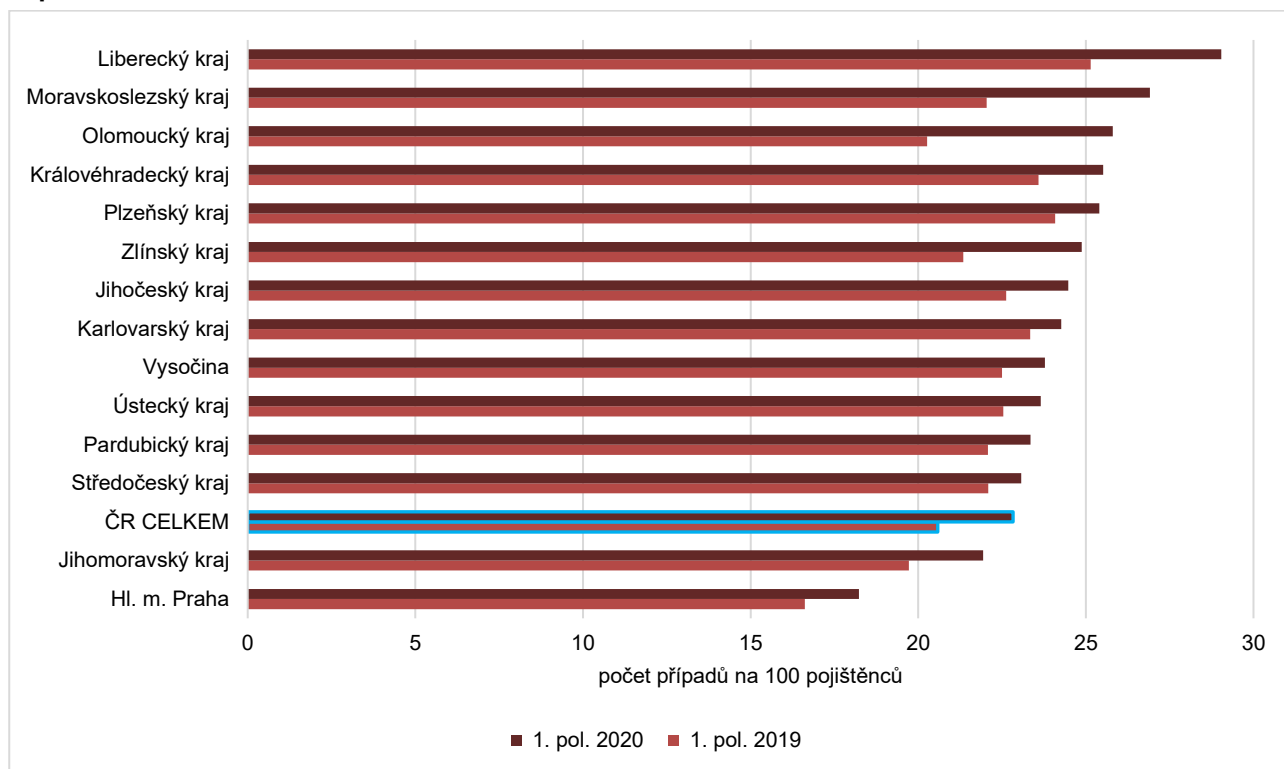
Tab. 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Sekce CZ-NACE	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020
Celkem	16,6	17,0	13,6	17,1	15,1	19,5	19,3	20,4	22,1	20,6	22,8
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	16,1	15,2	13,0	15,7	13,9	17,5	16,9	18,3	19,6	18,1	18,8
B – Těžba a dobývání	20,1	19,1	18,1	21,3	17,5	21,0	20,4	21,6	23,4	22,0	33,0
C – Zpracovatelský průmysl	19,7	20,9	17,6	21,2	19,0	24,9	25,3	26,5	28,8	27,0	30,2
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	10,4	11,2	8,9	11,7	9,8	13,3	12,3	14,2	16,4	15,7	14,7
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	16,4	16,5	13,3	16,5	14,9	19,0	19,0	20,8	22,7	21,3	22,4
F – Stavebnictví	17,7	15,8	13,8	16,3	13,8	17,2	16,6	17,5	18,2	17,2	19,8
G – Velkoobchod a maloobchod; údržba motorových vozidel	15,9	15,5	12,4	15,0	13,4	16,9	18,1	19,2	21,0	20,4	23,1
H – Doprava a skladování	16,0	15,9	12,6	15,5	13,7	17,9	17,6	19,5	22,0	20,2	23,1
I – Ubytování, stravování a pohostinství	14,5	13,8	11,4	12,9	12,1	14,6	14,7	15,1	16,4	15,8	21,6
J – Informační a komunikační činnosti	14,2	15,0	10,8	13,1	11,1	13,4	12,7	13,5	14,4	13,5	12,9
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	16,2	17,0	12,0	14,9	12,9	16,1	14,7	15,1	16,4	15,0	14,7
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	10,8	10,5	7,4	8,3	7,2	9,1	8,6	8,5	9,6	9,2	11,2
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	12,1	11,8	9,3	11,4	9,5	12,1	11,7	12,2	12,9	11,6	12,8
N – Administrativní a podpůrné činnosti	19,3	21,8	15,1	18,9	19,4	25,6	26,1	26,2	26,2	23,5	26,8
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	16,4	17,1	13,0	16,5	13,5	18,5	17,0	17,9	19,9	18,0	19,0
P – Vzdělávání	15,7	16,6	12,1	15,7	13,2	19,4	18,1	20,3	22,6	20,3	17,6
Q – Zdravotní a sociální péče	14,1	14,7	12,0	14,9	13,2	17,3	16,8	18,0	19,7	18,5	23,7
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	13,2	12,8	9,6	12,2	10,5	14,0	13,6	14,2	15,5	14,7	16,1
S – Ostatní činnosti	13,5	13,8	11,1	13,5	11,9	15,1	15,2	15,5	16,9	16,2	18,6

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **územního členění** bylo v 1. pol. 2020 nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců hlášeno v Libereckém (29) a Moravskoslezském (27) kraji. Jak již bylo zmíněno výše, průměr za Českou republiku činil 23 případů, přičemž podprůměrné hodnoty vykazovaly následující 2 kraje: Hlavní město Praha (18) a Jihomoravský kraj (22). Rozdíl dvou extrémních krajů představoval 11 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. Hodnoty tohoto sledovaného ukazatele oproti 1. pol. 2019 mezeročně vzrostly ve všech krajích, což je patrné z grafu 2.5. Nejvíce v Olomouckém (+5,5) a v Moravskoslezském kraji (+5). Naopak nejnižší nárůst zaznamenal Karlovarský kraj (+0,9).

Rozdíly v počtu případů dočasné pracovní neschopnosti dle územního členění jsou značně ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutno zohlednit též **metodiku zpracování dat, kdy rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru**, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby v pracovní neschopnosti.

Graf 2.5: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska **velikosti subjektu** byly počty případů pracovní neschopnosti zhruba v relaci k počtu pojištěnců v jednotlivých kategoriích podniků. V relativním pojetí při přepočtu na 100 pojištěnců dominovaly velké firmy zaměstnávající 250–499 osob spolu se středně velkými podniky, které mají 100–249 zaměstnanců. Obě kategorie během 1. pol. 2020 shodně zaznamenaly 26 případů pracovních neschopností v přepočtu na 100 pojištěnců. Daleko méně případů pracovní neschopnosti vykázaly firmy mající do 50 zaměstnanců, kde na 100 pojištěnců připadlo 19 hlášení. A zcela nejméně případů bylo zaznamenáno u OSVČ, a sice 8 na 100 nemocensky pojištěných OSVČ. Zde je nutné mít na paměti, že nemocenské dávky jsou vypláceny až od 15. dne pracovní neschopnosti (do té doby vyplácí náhradu mzdy zaměstnavatel), a proto se OSVČ nevyplácí při krátkodobější nemoci nastupovat do pracovní neschopnosti.

Dalším kritériem, podle kterého lze hodnotit pracovní neschopnost nemocensky pojištěných, je rozdělení na **podniky domácí vs. podniky pod zahraniční kontrolou**. Např. v nefinančních podnicích pod zahraniční kontrolou v 1. pol. 2020 připadlo na 100 nemocensky pojištěných 28 nahlášených případů v porovnání s 23 případy v domácích nefinančních podnicích. Pracovní neschopnost zaměstnanců v domácích podnicích však trvala v průměru o necelých 7 dní déle (47 dnů) než u podniků pod zahraniční kontrolou (41 dnů).

Tab. 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Kraj ČR	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020
ČR celkem	16,6	17,0	13,6	17,1	15,1	19,5	19,3	20,4	22,1	20,6	22,8
Hl. m. Praha	15,6	16,0	11,3	14,5	13,0	16,6	16,1	16,7	17,8	16,6	18,2
Středočeský kraj	17,4	17,7	14,1	17,9	16,1	20,5	20,7	21,6	23,8	22,1	23,1
Jihočeský kraj	17,6	17,9	14,9	19,7	17,1	22,4	21,9	23,3	24,8	22,6	24,5
Plzeňský kraj	18,0	19,1	15,9	19,8	18,2	24,0	22,8	24,5	26,2	24,1	25,4
Karlovarský kraj	17,0	18,0	15,3	18,4	17,7	23,2	22,1	23,2	25,4	23,3	24,3
Ústecký kraj	15,7	16,5	13,6	17,5	15,4	19,9	20,5	21,3	24,2	22,5	23,7
Liberecký kraj	17,7	18,3	15,5	20,5	17,7	22,2	23,1	24,2	27,0	25,1	29,0
Královéhradecký kraj	17,1	17,5	14,7	18,3	15,7	20,2	21,2	22,5	25,0	23,6	25,5
Pardubický kraj	16,6	17,8	14,3	17,8	15,8	20,6	20,3	21,7	24,0	22,1	23,4
Vysočina	17,4	17,5	15,1	18,7	16,5	21,9	21,0	22,3	24,3	22,5	23,8
Jihomoravský kraj	16,4	16,3	13,5	17,0	14,7	19,1	18,5	20,2	21,5	19,7	21,9
Olomoucký kraj	15,5	15,2	13,0	15,9	13,5	18,6	18,5	19,9	21,4	20,3	25,8
Zlínský kraj	16,5	16,6	14,3	17,4	14,7	20,4	19,7	21,3	22,1	21,3	24,9
Moravskoslezský kraj	17,1	17,7	14,8	17,9	15,3	20,0	20,2	21,5	23,1	22,0	26,9

Zdroj: ČSÚ

4.2.2 Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti

Pro posouzení vývoje pracovní neschopnosti je důležité nejen zjištění, jak často zaměstnanci do pracovní neschopnosti nastupují, ale i to, jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají.

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (1. pololetí) nemocensky pojištění zaměstnanci práce neschopni z příčin uvedených v „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Do počtu případů a počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti}}$$

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti meziročně vzrostl ze 41 578 tis. prostonaných dnů v 1. pol. 2019 na 47 402 tis. dnů v 1. pol. 2020 (tj. o 14 %). Nárůst ve výši 5,8 mil. dnů je nebyvalý. Trend je obdobný jako u počtu nově hlášených případů. Téměř veškerý nárůst počtu kalendářních dnů připadá na vrub nemocem (+5,7 mil.). Počty dnů pracovní neschopnosti pro mimopracovní úrazy vzrostly o 173 tis., naopak počet dnů v neschopnosti pro pracovní úrazy se snížil o 40 tis.

Většina dnů pracovní neschopnosti (87,7 %) je způsobena nemocí, v absolutním počtu 41 551 tis. za 1. pol. 2020. Ženy strávily v dočasné pracovní neschopnosti celkem 25 705 tis. dnů, což je o 4 008 tis. dnů více než muži. To, že ženy stráví na neschopence delší dobu, potvrzuje i dlouhodobější vývoj průměrné délky trvání dočasné pracovní neschopnosti znázorněný v grafu 2.6.

Tab. 2.4: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2010	31 321	14 923	16 397	27 481	12 349	15 131	1 375	975	400	2 465	1 600	866
1. pol. 2011	30 388	14 270	16 118	26 746	11 835	14 910	1 331	942	389	2 311	1 492	819
1. pol. 2012	28 973	13 410	15 562	24 670	10 595	14 075	1 256	899	358	3 046	1 917	1 129
1. pol. 2013	31 875	14 774	17 102	27 253	11 805	15 448	1 237	866	371	3 385	2 102	1 283
1. pol. 2014	30 512	13 910	16 603	26 003	10 966	15 037	1 192	840	352	3 318	2 104	1 214
1. pol. 2015	35 052	15 885	19 167	30 184	12 792	17 392	1 304	895	409	3 563	2 198	1 365
1. pol. 2016	36 787	16 662	20 125	31 662	13 413	18 249	1 320	900	421	3 805	2 349	1 455
1. pol. 2017	38 709	17 570	21 138	33 259	14 211	19 048	1 343	914	428	4 107	2 445	1 662
1. pol. 2018	40 624	18 437	22 187	35 167	15 078	20 089	1 312	882	430	4 144	2 477	1 667
1. pol. 2019	41 578	18 828	22 750	35 860	15 325	20 536	1 325	888	437	4 392	2 615	1 777
1. pol. 2020	47 402	21 697	25 705	41 551	18 098	23 453	1 285	876	409	4 565	2 723	1 843

Zdroj: ČSÚ

Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti meziročně vzrostla ze 42,6 dne za 1. pol. 2019 na 44,3 dne za 1. pol. 2020. Nachází se tak na úrovni doby trvání před deseti lety. **Nemoc** v první polovině letošního roku způsobila pracovní neschopnost o průměrné délce 43 dnů, neschopnost pro **pracovní i mimopracovní úraz** trvala v průměru o 20 dnů déle.

Tab. 2.5: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020
Celkem	44,6	42,8	47,7	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3
muži	44,7	42,9	46,3	41,6	44,4	38,5	40,2	39,6	38,1	41,5	42,5
ženy	44,5	42,6	49,0	42,8	47,4	41,5	43,5	42,2	39,9	43,7	45,9

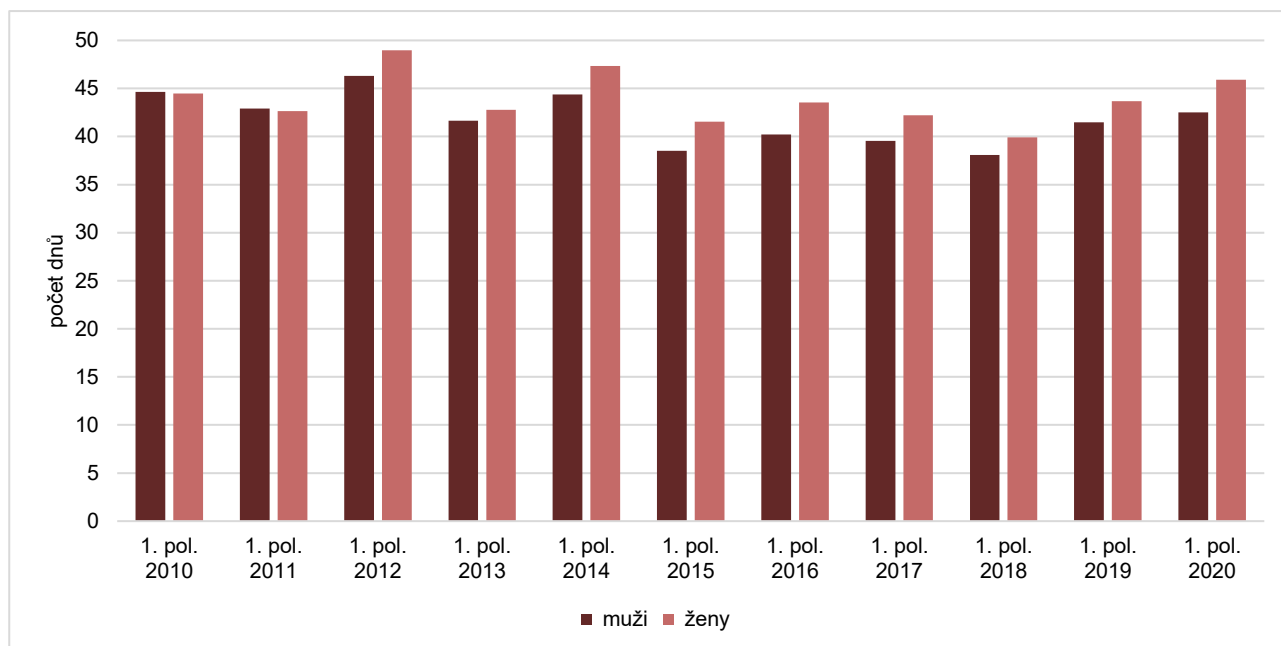
Zdroj: ČSÚ

Průměrný počet dnů pracovní neschopnosti **u žen** se meziročně zvýšil ze 43,7 dne v 1. pol. 2019 na 45,9 dne. Délka jejich trvání tak poprvé od 1. pol. 2014 atakuje hranici 46 dnů. **V případech mužů** vzrostl ze 41,5 dne v 1. pol. 2019 o 1 den za stejné období o rok později. Za 1. pol. 2020 byl zaznamenán největší rozdíl hodnot mezi pohlavími za posledních 10 let, a sice v průměru o 3,4 dne delší pracovní neschopnost u žen než u mužů.

Nejvíce dnů dočasné pracovní neschopnosti bylo v 1. pol. 2020 zaznamenáno ve zpracovatelském průmyslu (15 934 tis.), kde je nejvíce pojištěnců a tím pádem také nejvyšší počet případů pracovní neschopnosti. Naopak nejnižší počet dnů pracovní neschopnosti byl hlášen v oblasti Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (222 tis.). Nejméně dnů pracovní neschopnosti z důvodu pracovních úrazů vykazovaly odvětvové sekce Peněžnictví a pojišťovnictví (2,7 tis.) a Informační a komunikační činnosti (4,3 tis.).

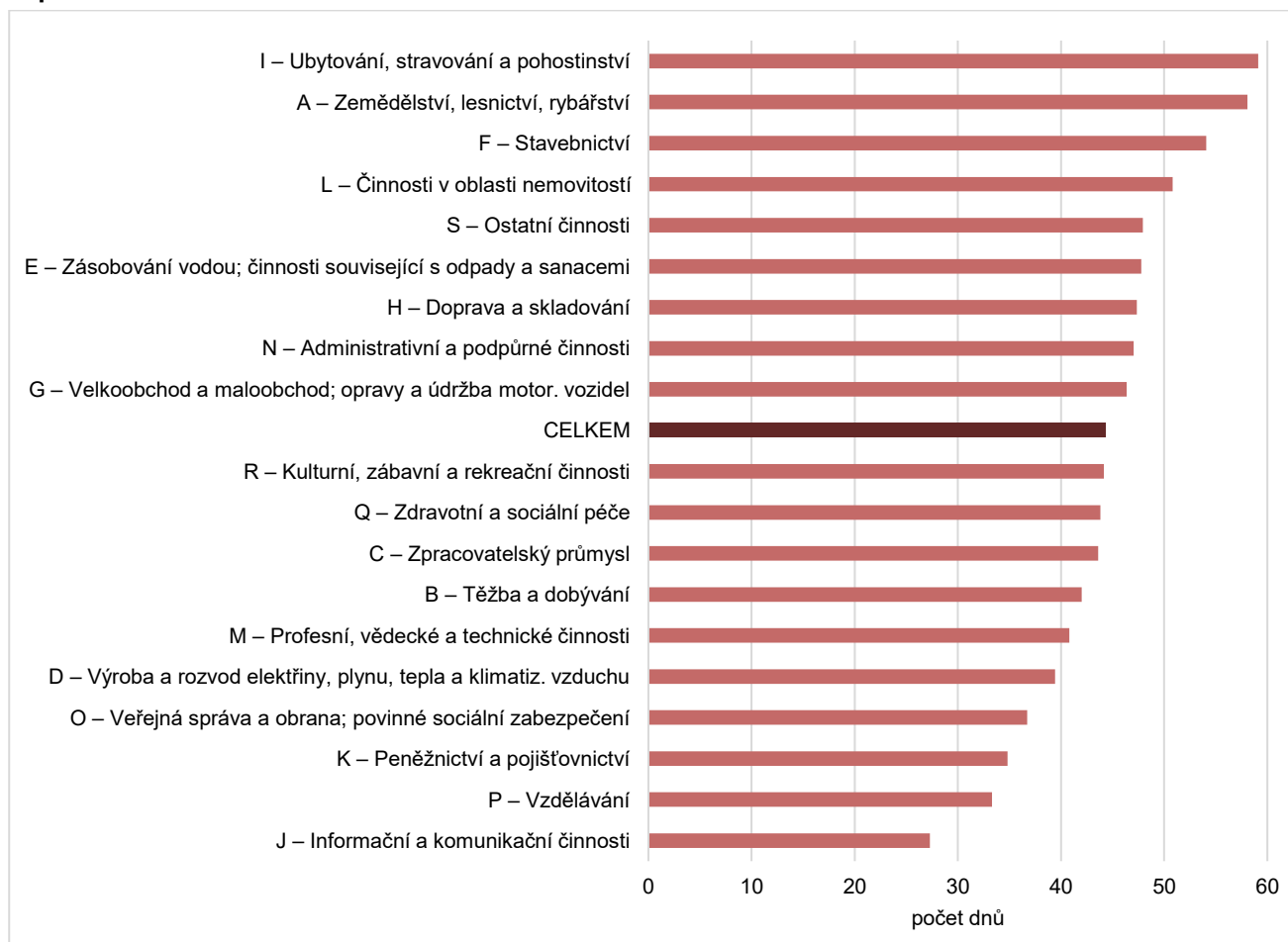

Graf 2.6: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.7: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

Jak již bylo zmíněno výše, dočasná pracovní neschopnost v 1. pol. 2020 trvala v průměru 44 dnů. Odvětvími s průměrnou délkou trvání případu nad 50 dnů byly odvětví Ubytování, stravování a pohostinství (59 dnů), Zemědělství, lesnictví, rybářství (58 dnů), Stavebnictví (54 dnů) a Činnosti v oblasti nemovitostí (51 dnů). Přibližně poloviční doba (27 dnů) připadala na pracovní neschopnost v odvětví Informační a komunikační činnosti, což představovalo nejnižší hodnotu v rámci národního hospodářství. Dalšími odvětvími s poměrně nízkou průměrnou délkou pracovní neschopnosti byly oblasti Vzdělávání (33 dnů), Peněžnictví a pojišťovnictví (35 dnů). Podrobněji viz graf 2.7 a tab. 2.6.

Odvětvím s největším meziročním nárůstem průměrné délky pracovní neschopnosti v 1. pol. 2020 bylo Ubytování, stravování a pohostinství. Oproti 1. pol. 2019 trval případ pracovní neschopnosti v průměru o 4,5 dne déle. Jak již bylo zmíněno u počtu nově hlášených případů, dá se předpokládat, že i prodloužení průměrné délky trvání je značně ovlivněno opatřeními proti šíření pandemie nemoci Covid-19.

Naopak ke snížení o 8,3 dne došlo v sekci Těžba a dobývání. V 1. pol. loňského roku trval případ průměrně 50,3 dne. V 1. pol. 2020 to bylo 42 dnů. Dá se předpokládat, že na snížení měly vliv krátkodobější neschopenky vydané kvůli nemoci Covid-19 horníkům na Karvinsku (potažmo karantény).

Tab. 2.6: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

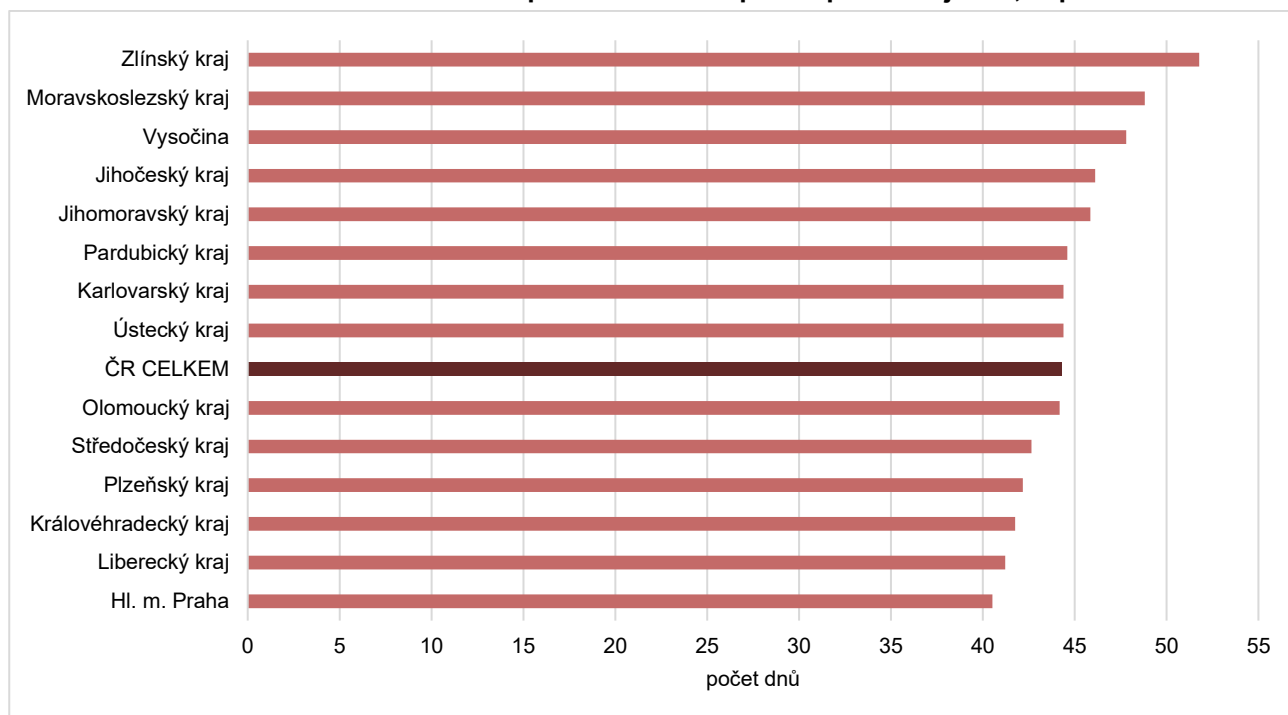
Sekce CZ-NACE	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020
Celkem	44,6	42,8	47,7	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	61,3	62,1	63,8	57,8	62,0	54,9	58,5	56,6	53,4	58,3	58,1
B – Těžba a dobývání	39,6	41,8	43,3	41,8	49,7	43,6	51,1	55,6	45,4	50,3	42,0
C – Zpracovatelský průmysl	43,8	39,4	45,1	41,4	44,3	38,8	40,8	40,0	38,3	42,0	43,6
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	39,1	35,8	44,1	36,5	40,7	37,5	40,8	39,0	33,6	37,8	39,4
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	45,2	43,1	49,1	42,8	48,7	43,0	44,1	43,4	41,4	46,0	47,8
F – Stavebnictví	57,8	64,8	63,6	59,7	64,6	53,9	56,6	55,1	51,8	55,0	54,1
G – Velkoobchod a maloobchod; údržba motorových vozidel	48,1	47,0	51,9	46,6	50,9	44,4	44,5	43,4	41,9	45,0	46,4
H – Doprava a skladování	47,9	45,6	52,5	48,4	52,5	43,9	46,0	44,1	41,8	45,9	47,4
I – Ubytování, stravování a pohostinství	57,0	60,4	59,6	57,3	59,2	52,9	53,5	53,3	51,3	54,6	59,1
J – Informační a komunikační činnosti	27,4	25,4	29,3	25,7	27,8	25,8	25,7	25,5	25,5	26,4	27,3
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	31,7	30,5	35,9	30,1	34,3	31,6	32,8	32,8	30,4	33,1	34,8
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	53,4	54,3	57,0	52,1	56,2	48,8	50,7	51,8	47,4	52,0	50,8
M – Profesionální, vědecké a technické činnosti	43,6	44,5	43,8	37,7	41,0	36,0	37,1	37,4	36,6	40,1	40,8
N – Administrativní a podpůrné činnosti	42,6	37,6	47,5	42,5	42,3	37,5	38,5	38,1	39,0	43,7	47,0
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	32,4	33,1	40,0	32,3	37,9	32,7	36,0	34,5	32,2	35,6	36,7
P – Vzdělávání	31,5	29,9	35,8	30,9	35,0	28,7	31,3	29,8	27,7	30,4	33,3
Q – Zdravotní a sociální péče	46,0	46,2	51,9	45,1	50,9	44,5	46,9	45,4	42,4	45,9	43,8
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	40,4	40,9	46,3	40,3	44,9	38,4	40,9	40,2	38,5	40,4	44,2
S – Ostatní činnosti	49,9	52,5	51,3	46,1	50,5	44,6	48,0	45,6	42,7	46,1	47,9

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska regionálního, byla v 1. pol. 2020 nejdelší průměrná doba trvání dočasné pracovní neschopnosti zaznamenána ve Zlínském (51,8 dne), v Moravskoslezském kraji (48,8 dne) doplněných Vysočinou (47,8 dne). Kraji s nejkratší délkou trvání pracovní neschopnosti byly již tradičně Liberecký kraj a Praha, které shodně vykazovaly hodnotu 41 dnů. Ve všech krajích ČR (vyjma Olomouckého a Moravskoslezského) hodnoty tohoto ukazatele meziročně vzrostly.

Graf 2.8: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2020

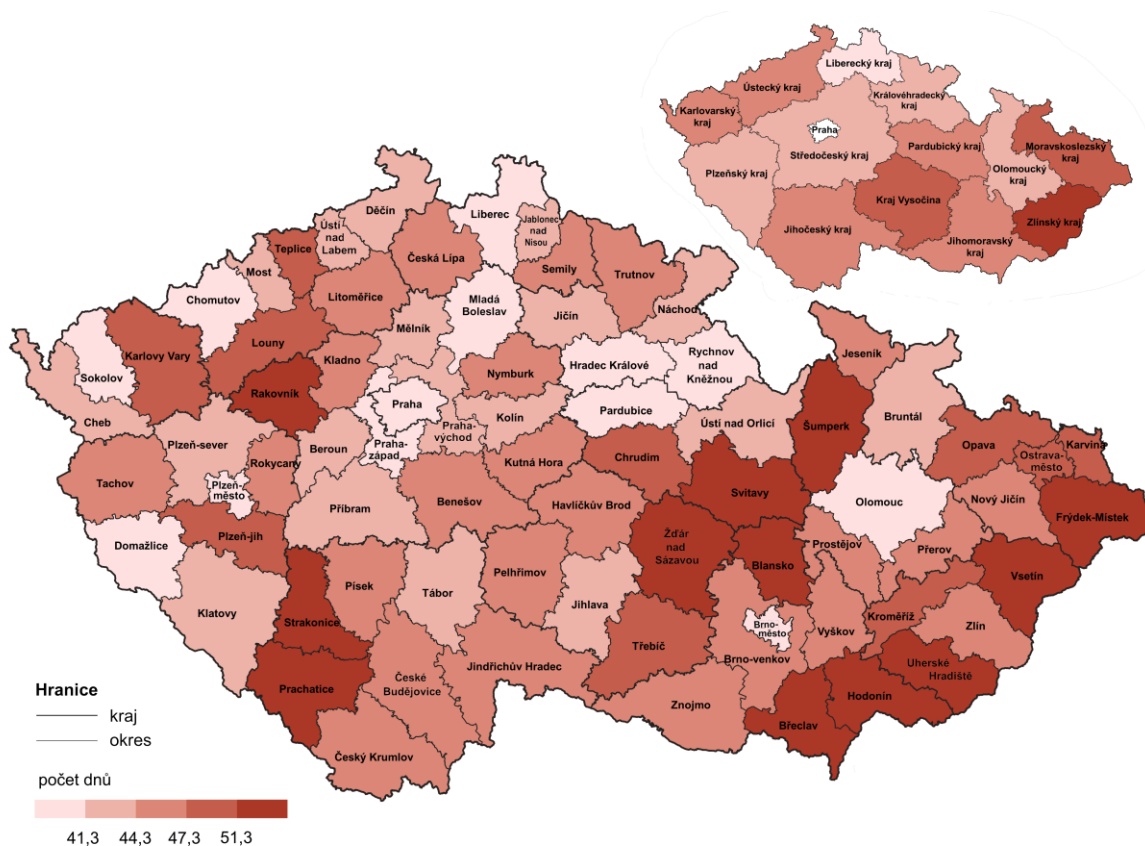

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **detailnějšího územního členění** (viz kartogram 2.1) je zřejmý větší rozptyl hodnot tohoto relativního ukazatele. Nejvyšší průměrnou délkou na jeden případ v 1. pol. 2020 vykazoval okres Vsetín (58,7 dne) ve Zlínském kraji, který se na předních místech mezi okresy s nejdelší pracovní neschopností pohybuje již několik let. Následovaly okresy Rakovník (ve Středočeském kraji), Hodonín (v Jihomoravském kraji) a Břeclav (tamtéž), které vykazovaly průměrnou délku případu pracovní neschopnosti 56 dnů. Naopak nejkratší dobou trvání se mohl opět pochlubit okres Mladá Boleslav (36 dnů) ve Středních Čechách a královéhradecký okres Rychnov nad Kněžnou (37 dnů).

Kartogram 2.1: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.7: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Kraj ČR	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020
ČR celkem	44,6	42,8	47,7	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3
Hl. m. Praha	37,7	36,2	42,4	37,4	40,3	36,5	37,3	37,2	36,7	39,5	40,5
Středočeský kraj	43,5	41,3	46,5	40,3	43,3	38,3	39,3	38,9	36,8	40,6	42,7
Jihočeský kraj	47,3	47,6	51,4	43,7	48,3	41,1	44,1	42,8	40,5	44,7	46,1
Plzeňský kraj	42,7	38,9	44,0	40,0	41,9	36,6	39,1	37,6	35,7	39,2	42,2
Karlovarský kraj	41,0	37,2	41,9	40,2	41,2	36,8	38,7	37,5	36,1	40,3	44,4
Ústecký kraj	44,1	42,1	50,4	44,8	48,2	41,6	42,0	41,7	39,1	42,2	44,4
Liberecký kraj	45,6	42,7	47,3	40,2	43,2	37,8	38,5	37,8	35,3	38,6	41,2
Královéhradecký kraj	43,4	41,4	45,2	39,5	43,7	38,4	39,0	38,2	36,1	38,7	41,8
Pardubický kraj	44,6	41,3	46,6	41,4	45,5	39,7	42,0	41,0	38,3	41,9	44,6
Vysočina	44,8	43,4	45,6	41,6	46,6	40,4	43,7	42,9	40,8	45,2	47,8
Jihomoravský kraj	47,5	45,4	49,6	43,5	47,2	41,4	44,3	42,0	39,9	44,0	45,9
Olomoucký kraj	50,2	50,5	54,5	48,0	54,8	44,0	47,0	45,0	42,7	46,3	44,2
Zlínský kraj	55,9	55,5	56,1	51,4	56,4	47,0	50,5	48,2	46,1	49,3	51,8
Moravskoslezský kraj	49,4	48,2	52,2	47,6	53,4	46,0	48,6	47,4	44,4	49,0	48,8

Zdroj: ČSÚ

OSVČ nastupují do pracovní neschopnosti méně často než zaměstnanci (8 případů na 100 nemocensky pojištěných OSVČ vs. 23 případů u zaměstnanců za 1. pol. 2020). Pokud jsou však ze zdravotních důvodů

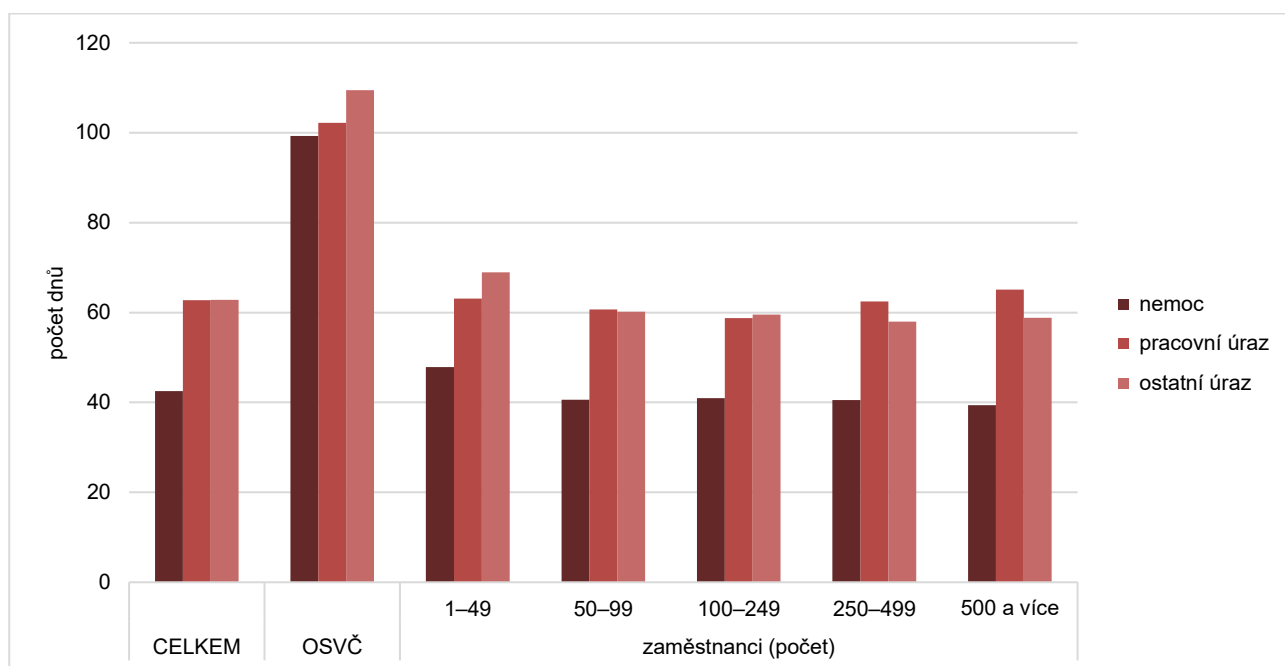

z výkonu práce indisponování, průměrná délka jejich pracovní neschopnosti značně převyšuje ostatní sledované kategorie velikosti podniku (podle počtu zaměstnanců; viz graf 2.9).

Dočasná pracovní neschopnost OSVČ v 1. pol. 2020 trvala průměrně 101 dní. Delší doba trvání pracovní neschopnosti u OSVČ může souviset se skutečností, že tato skupina pojištěnců v době prvních 14 dnů trvání pracovní neschopnosti není finančně zabezpečena jako ostatní pojištěnci, je jim vypláceno až nemocenské od 15. dne. Vzhledem k tomuto faktu pak krátkodobé případy lehčích forem nemocí neřeší pracovní neschopností, tu si nechávají vystavit až při onemocnění vážnější chorobou, která si pak vyžádá dlouhodobější pracovní neschopnost. Další možností, kterou OSVČ mohou využít je sjednání pojištění pracovní neschopnosti u soukromých pojišťoven v rámci životního pojištění. Tomu se však tato publikace nevěnuje.

U ostatních pracovníků zaměstnaných ve všech velikostních skupinách subjektů (definovaných podle počtu zaměstnanců) délka pracovní neschopnosti nepřesáhla 50 dnů. Nejdelší byla v malých subjektech do 49 zaměstnanců (49,8 dne). V ostatních velikostních kategoriích zaměstnavatelů se tato hodnota pohybovala okolo 42 dnů.

Graf 2.9: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle velikosti podniku a příčiny, 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

4.2.3 Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav dočasně práce neschopných

Nejkomplexnějším ukazatelem statistiky pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti**. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti setrvávají). Statistiky pak doplňuje ještě další relativní ukazatel – **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**, který říká, kolik osob průměrně denně chybělo na pracovišti v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává, kolik ze 100 nemocensky pojištěných je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz.

Způsob výpočtu:

$\text{Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{průměrný počet osob nemocensky pojištěných} \times \text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}} \times 100$

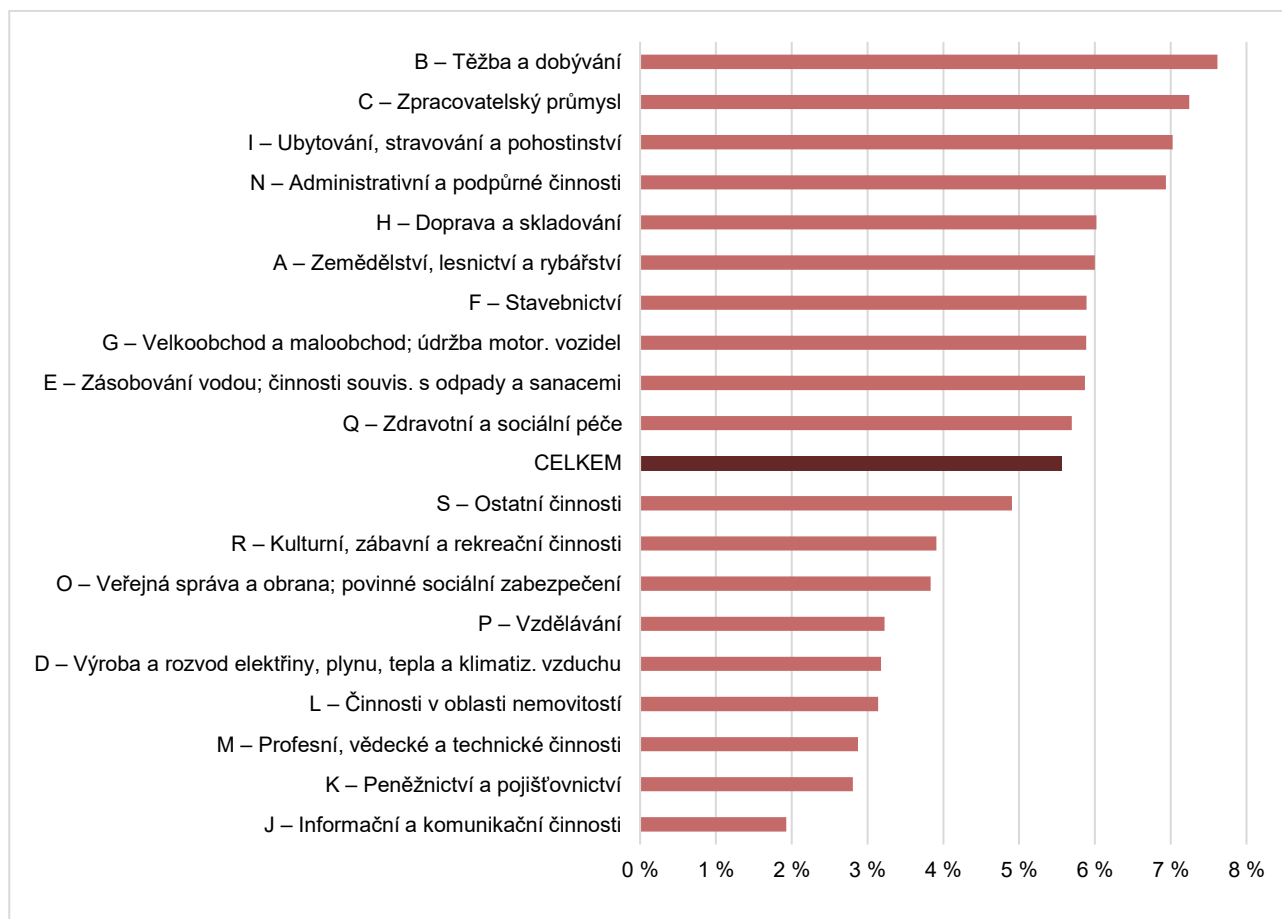
Průměrný denní stav práce neschopných – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (1. pololetí) denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$\text{Průměrný denní stav práce neschopných} = \frac{\text{kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}}$

Hodnota ukazatele průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti má již od 1. pol. 2015 rostoucí tendenci. Meziročně oproti 1. pol. 2019 vzrostl o 0,8 p. b. na 5,6 % za 1. pol. 2020, což logicky plyne z výjimečného růstu počtu případů PN a průměrné doby trvání. Ve srovnání s 1. pol. 2012 vzrostl dokonce o 2 p. b. Podíl na růstu může mít mj. stárnutí populace a zvyšování průměrného věku zaměstnanců (dáno vyšším věkem odchodu do důchodu než bylo v minulosti). Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti je dlouhodobě vyšší u žen. Činilo 6,1 %, zatímco pro muže 5,1 %.

Graf 2.10: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

Nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti z hlediska odvětvové činnosti bylo zaznamenáno v odvětví Těžba a dobývání (7,6 %) s největším počtem případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. Jinými slovy, téměř 8 % pojištěnců pracujících v sekci Těžba a dobývání bylo denně v pracovní neschopnosti. Odvětvími se 7% podílem osob dočasně práce neschopných byl i Zpracovatelský průmysl (7,2 %), Ubytování,

stravování a pohostinství (7,0 %), kde došlo k největšímu nárůstu průměrné délky trvání pracovní neschopnosti, a Administrativní a podpůrné činnosti (6,9 %). Naopak nejméně pracovníků v pracovní neschopnosti ze 100 pojištěnců bylo denně evidováno v odvětví Informační a komunikační činnosti (1,9 %) a Peněžnictví a pojišťovnictví (2,8 %). Podrobněji viz graf 2.10 a tabulka 2.8.

Tab. 2.8: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Sekce CZ-NACE	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020
Celkem	4,1	4,0	3,6	4,0	3,8	4,3	4,5	4,6	4,8	4,8	5,6
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	5,5	5,2	4,5	5,0	4,8	5,3	5,4	5,7	5,8	5,8	6,0
B – Těžba a dobývání	4,4	4,4	4,3	4,9	4,8	5,0	5,7	6,6	5,9	6,1	7,6
C – Zpracovatelský průmysl	4,8	4,6	4,4	4,8	4,6	5,3	5,7	5,9	6,1	6,3	7,2
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	2,2	2,2	2,2	2,4	2,2	2,8	2,8	3,1	3,0	3,3	3,2
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	4,1	3,9	3,6	3,9	4,0	4,5	4,6	5,0	5,2	5,4	5,9
F – Stavebnictví	5,6	5,7	4,8	5,4	4,9	5,1	5,2	5,3	5,2	5,2	5,9
G – Velkoobchod a maloobchod; údržba motorových vozidel	4,2	4,0	3,5	3,9	3,8	4,2	4,4	4,6	4,9	5,1	5,9
H – Doprava a skladování	4,2	4,0	3,6	4,1	4,0	4,3	4,5	4,7	5,1	5,1	6,0
I – Ubytování, stravování a pohostinství	4,6	4,6	3,7	4,1	4,0	4,3	4,3	4,4	4,6	4,8	7,0
J – Informační a komunikační činnosti	2,1	2,1	1,7	1,9	1,7	1,9	1,8	1,9	2,0	2,0	1,9
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	2,8	2,9	2,4	2,5	2,4	2,8	2,7	2,7	2,8	2,7	2,8
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	3,2	3,2	2,3	2,4	2,2	2,4	2,4	2,4	2,5	2,7	3,1
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	2,9	2,9	2,2	2,4	2,2	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,9
N – Administrativní a podpůrné činnosti	4,5	4,5	3,9	4,5	4,5	5,3	5,5	5,5	5,6	5,7	6,9
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	2,9	3,1	2,9	2,9	2,8	3,3	3,4	3,4	3,6	3,5	3,8
P – Vzdělávání	2,7	2,7	2,4	2,7	2,6	3,1	3,1	3,3	3,5	3,4	3,2
Q – Zdravotní a sociální péče	3,6	3,7	3,4	3,7	3,7	4,3	4,3	4,5	4,6	4,7	5,7
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2,9	2,9	2,4	2,7	2,6	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3	3,9
S – Ostatní činnosti	3,7	4,0	3,1	3,4	3,3	3,7	4,0	3,9	4,0	4,1	4,9

Zdroj: ČSÚ

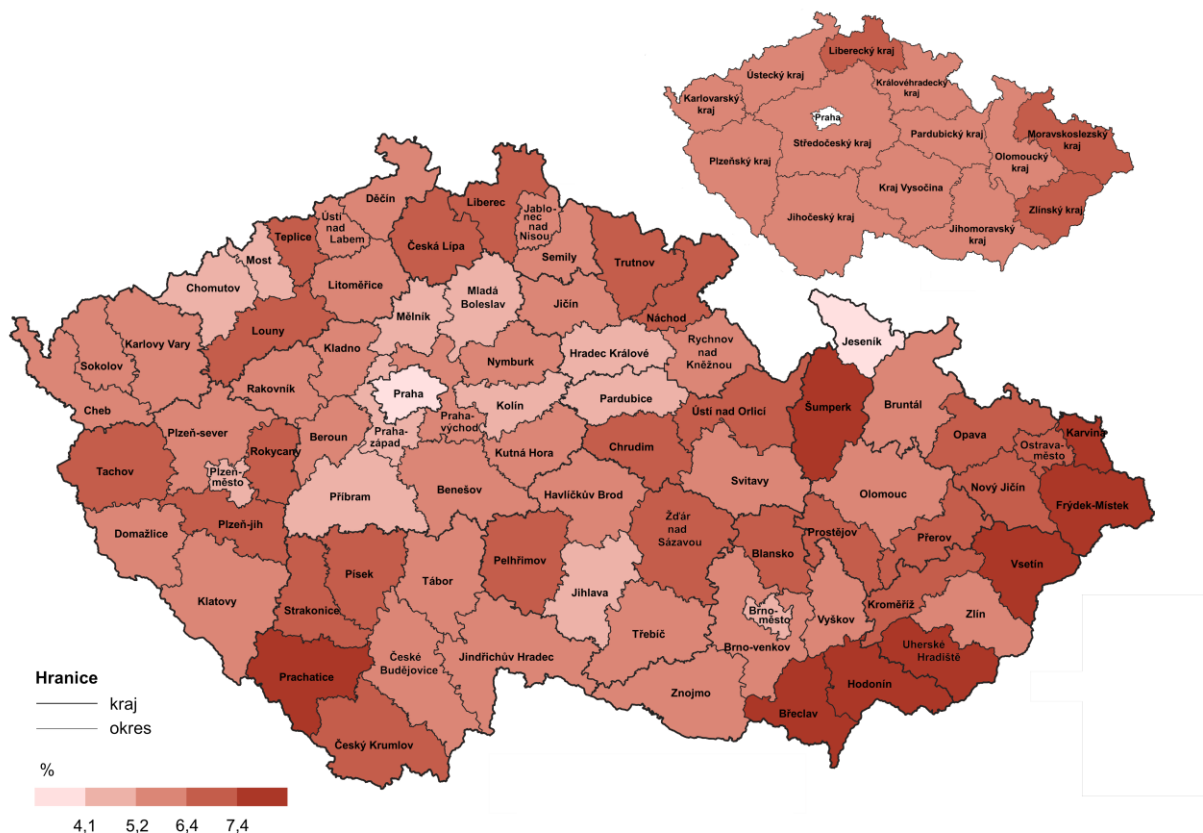
Z **regionálního pohledu** zaznamenal nejvyšší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti Moravskoslezský (7,2 %) a Zlínský (7,1 %) kraj. Hl. m. Praha díky nejnižšímu počtu případů na 100 pojištěnců a díky krátké průměrné době trvání těchto pracovních neschopností zaujímá nejnižší procento dočasně práce neschopných denně. Zatímco hodnoty všech ostatních 13 krajů se nachází v rozmezí 5,4–7,2 %, ukazatel v Praze v 1. pol. 2020 dosáhl hodnoty pouze 4,1 %. Toto výsadní postavení si kraj hl. m. Praha drží už řadu let, jak je zřejmé z tabulky 2.9.

Podle **detailnějšího územního členění** se okresem s nejvyšším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti v 1. pol. 2020 stala Karviná (8,9 %), která se již delší dobu nachází v TOP 5 okresech s nejvyšším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti. Je možné, že ohnisko nemoci Covid-19 tento okres vyneslo na první místo. Následovaly okresy Prachatice (8,4 %), Uherské Hradiště a Břeclav (shodně 8 %). Nejnižší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti vykazovaly stejně jako v předchozích letech okresy Jeseník² (2,9 %) a již zmíněná Praha (4,1 %). Hodnotu ukazatele pod hranici 5 %

² V Jeseníku se nachází referát úctárny pěstounské péče pro profesionální pěstouny v ČR. Profesionální pěstouni zpravidla na neschopenku nechodí, protože i po dobu pracovní neschopnosti musí pečovat o svěřené dítě. Jsou však zahrnuti do jmenovatele jako počet pojištěnců v okrese.

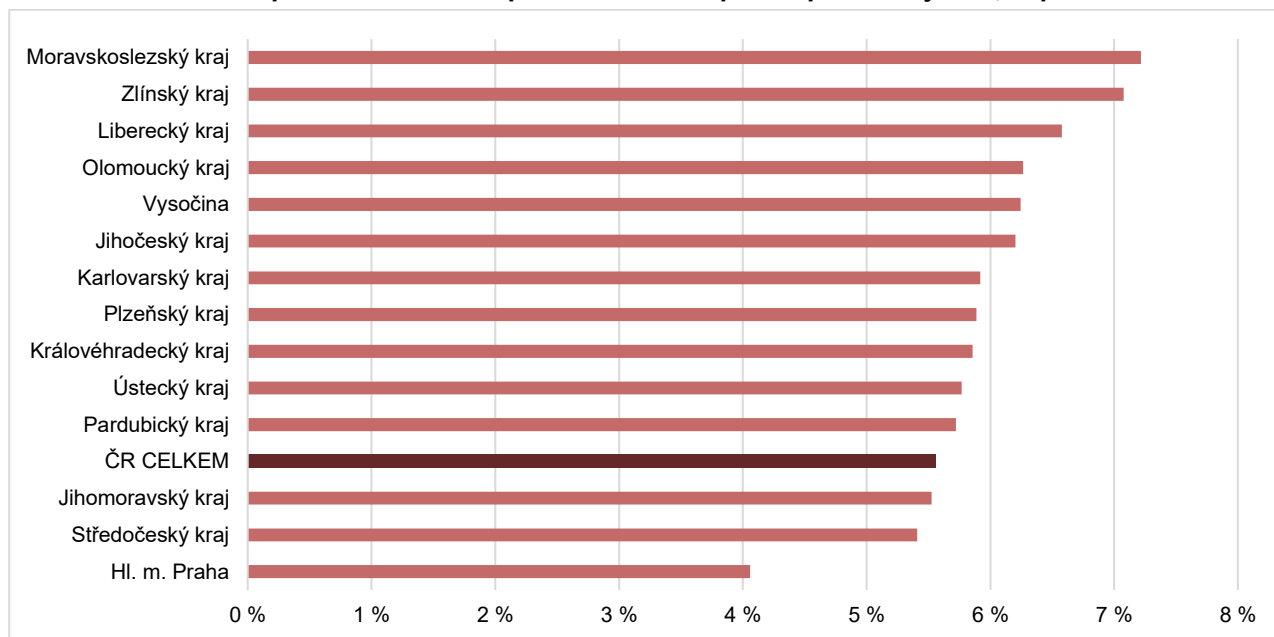
zaznamenaly ještě okresy Brno-město (4,4 %), Pardubice (4,6 %) a Mělník (4,9 %). Podrobné informace za celou Českou republiku nabízí kartogram 2.2.

Kartogram 2.2: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.11: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

Obdobný ukazatel jako průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, avšak v absolutním vyjádření představuje **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**. Říká, kolik nemocensky pojištěných osob bylo ve sledovaném období (zde 1. pololetí) v průměru denně nepřítomno v práci z důvodu pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

Tab. 2.9: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Kraj ČR	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020
ČR celkem	4,1	4,0	3,6	4,0	3,8	4,3	4,5	4,6	4,8	4,8	5,6
Hl. m. Praha	3,3	3,2	2,6	3,0	2,9	3,3	3,3	3,4	3,6	3,6	4,1
Středočeský kraj	4,2	4,0	3,6	4,0	3,9	4,3	4,5	4,6	4,9	5,0	5,4
Jihočeský kraj	4,6	4,7	4,2	4,8	4,6	5,1	5,3	5,5	5,5	5,6	6,2
Plzeňský kraj	4,2	4,1	3,8	4,4	4,2	4,8	4,9	5,1	5,2	5,2	5,9
Karlovarský kraj	3,8	3,7	3,5	4,1	4,0	4,7	4,7	4,8	5,1	5,2	5,9
Ústecký kraj	3,8	3,8	3,8	4,3	4,1	4,6	4,7	4,9	5,2	5,3	5,8
Liberecký kraj	4,4	4,3	4,0	4,5	4,2	4,6	4,9	5,1	5,3	5,4	6,6
Královéhradecký kraj	4,1	4,0	3,6	4,0	3,8	4,3	4,5	4,7	5,0	5,0	5,9
Pardubický kraj	4,1	4,1	3,7	4,1	4,0	4,5	4,7	4,9	5,1	5,1	5,7
Vysočina	4,3	4,2	3,8	4,3	4,2	4,9	5,0	5,3	5,5	5,6	6,2
Jihomoravský kraj	4,3	4,1	3,7	4,1	3,8	4,4	4,5	4,7	4,8	4,8	5,5
Olomoucký kraj	4,3	4,2	3,9	4,2	4,1	4,5	4,8	4,9	5,0	5,2	6,3
Zlínský kraj	5,1	5,1	4,4	4,9	4,6	5,3	5,5	5,7	5,6	5,8	7,1
Moravskoslezský kraj	4,7	4,7	4,3	4,7	4,5	5,1	5,4	5,6	5,7	6,0	7,2

Zdroj: ČSÚ

V 1. pol. 2020 kvůli dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem denně chybělo na pracovištích 260 451 nemocensky pojištěných osob. Oproti 1. pol. 2019, kdy hodnota činila 229 712 pojištěnců, se jedná o 13% nárůst (o 31 tis. více). Ve srovnání s 1. pol. 2012 přibýlo více než 100 tis. (tj. 64 %) dočasně práce neschopných denně. Na nárůstu se podílely především neschopenky zapříčiněné nemocí (+93 tis.), o polovinu však vzrostl i počet osob s mimopracovními úrazy za 1 den (+8,3 tis.). Vývoj hodnot ukazatele průměrný denní stav dočasně práce neschopných v posledních deseti letech je zřejmý z tabulky 2.10.

Pro nemoc bylo v 1. pol. 2020 v neschopnosti 228 303 pojištěnců, v důsledku pracovního úrazu 7 063 a následkem ostatních úrazů 25 085 nemocensky pojištěných. Ve Zpracovatelském průmyslu chybělo denně 87 549 pojištěnců, v odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel 36 567 osob. Tyto hodnoty jsou značně ovlivněné velikostí odvětví.

Tab. 2.10: Průměrný denní stav dočasně práce neschopných, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2010	173,0	82,5	90,6	151,8	68,2	83,6	7,6	5,4	2,2	13,6	8,8	4,8
1. pol. 2011	167,9	78,8	89,0	147,8	65,4	82,4	7,4	5,2	2,1	12,8	8,2	4,5
1. pol. 2012	159,2	73,7	85,5	135,6	58,2	77,3	6,9	4,9	2,0	16,7	9,7	7,1
1. pol. 2013	176,1	81,6	94,5	150,6	65,2	85,3	6,8	4,8	2,1	18,7	11,6	7,1
1. pol. 2014	168,6	76,8	91,7	143,7	60,6	83,1	6,6	4,6	1,9	18,3	11,6	6,7
1. pol. 2015	193,7	87,8	105,9	166,8	70,7	96,1	7,2	4,9	2,3	19,7	12,2	7,5
1. pol. 2016	202,1	91,5	110,6	174,0	73,7	100,3	7,3	4,9	2,3	20,9	12,9	8,0
1. pol. 2017	213,9	97,1	116,8	183,8	78,5	105,2	7,4	5,1	2,4	22,7	13,5	9,2
1. pol. 2018	224,4	101,9	122,6	194,3	83,3	111,0	7,3	4,9	2,4	22,9	13,7	9,2
1. pol. 2019	229,7	104,0	125,7	198,1	84,7	113,5	7,3	4,9	2,4	24,3	14,4	9,8
1. pol. 2020	260,5	119,2	141,2	228,3	99,4	128,9	7,1	4,8	2,2	25,1	15,0	10,1

Zdroj: ČSÚ

4.3 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti

Zatímco doposud se analýza týkala nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti (kapitola 4.2), jak data zpracovává ČSÚ z evidence ČSSZ, jiný pohled nabízí data o ukončených případech pracovní neschopnosti přímo publikovaná ČSSZ. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti jsou dány odlišnou metodikou sběru dat. Trendy vývoje těchto ukazatelů jsou však konzistentní.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů, ČSSZ publikuje údaje z hlediska **případů ukončených ve sledovaném roce**. Případy vzniklé na konci roku přesahující do roku dalšího jsou evidovány až ve zpracování dat roku následujícího. Pro zpestření pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z tohoto zdroje využita v této kapitole. Data o ukončených případech jsou k dispozici v třídění z pohledu pojištěnce, nikoliv zaměstnavatele, jak bylo dosud prezentováno v publikaci z dat ČSÚ. ČSSZ třídí data např. podle věku dočasně práce neschopných, délky trvání případů či skupin diagnóz.

Ukončené případy pracovní neschopnosti – zahrnují veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob ukončenou v daném roce, resp. stav k určitému datu. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku/období, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Při zpracování pololetních dat se jedná o stav k 30. 6.

Tab. 3.1: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti, počet kalendářních dnů a průměrná délka trvání případu dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR za 1. pol. 2020

Kraj ČR	Počet ukončených případů DPN	Počet kalendářních dnů DPN	Průměrná délka trvání ukončeného případu DPN ve dnech
ČR celkem	1 032 776	42 934 162	41,6
Hl. m. Praha	124 527	3 864 422	31,0
Středočeský kraj	109 795	4 220 858	38,4
Jihočeský kraj	63 643	2 782 063	43,7
Plzeňský kraj	62 140	2 487 472	40,0
Karlovarský kraj	24 901	1 004 428	40,3
Ústecký kraj	75 136	3 131 719	41,7
Liberecký kraj	47 163	1 887 600	40,0
Královéhradecký kraj	56 755	2 345 278	41,3
Pardubický kraj	49 425	2 101 078	42,5
Vysočina	49 664	2 298 260	46,3
Jihomoravský kraj	113 258	4 871 192	43,0
Olomoucký kraj	73 709	3 035 741	41,2
Zlínský kraj	59 340	2 897 627	48,8
Moravskoslezský kraj	123 320	6 006 424	48,7

Zdroj: ČSSZ

ČSSZ za 1. pol. 2020 evidovala 1 032 776 ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, což je o 7,1 % více než v 1. pol. 2019.

Celková **prostonaná doba** v 1. pol. 2020 činila 42 934 162 dnů, což je téměř o 2,7 mil. dnů více než za stejnou dobu před rokem. Jeden případ dočasné pracovní neschopnosti trval v průměru 41,6 dne. Nejdelší dobu pracovní neschopnosti si vyžádaly nemoci a úrazy ve Zlínském a Moravskoslezském kraji, a sice bezmála 49 dnů na 1 pracovní neschopnost.

Doba, po kterou pracovní neschopnost trvala, rostla s věkem (viz tab. 3.2), a to od 20,4 dne ve věkové skupině osob mladších 20 let až po 62,7 dne ve věkové skupině 60letých a starších. To je způsobeno zejména vyšším zastoupením krátkodobých případů pracovní neschopnosti pro nemoci dýchací soustavy v mladším věku a naopak nárůstem dlouhodobých případů pracovní neschopnosti pro nádorová onemocnění a nemoci oběhové soustavy se zvyšujícím se věkem.

Pracovní neschopnost plyne z různých příčin a statistiky ČSSZ nabízí přehled ukončených případů **podle diagnóz**. Nejčastějším důvodem pracovní neschopnosti jsou dlouhodobě **nemoci dýchací soustavy**, které v 1. pol. 2020 způsobily 38 % všech případů. Z nemocí této skupiny jsou neschopenky vystavovány zejména kvůli akutní infekci dýchacích cest či chřipce. Na druhou stranu, onemocnění dýchací soustavy tvořila pouze 16 % (7,1 mil. dnů) z celkového počtu prostonaných dnů, což znamená v průměru nejkratší dobu pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz, a sice 18,1 dne na 1 případ.

Druhou nejčastější příčinou pracovní neschopnosti představovaly **nemoci pohybové soustavy**, které v 1. pol. 2020 tvořily pětinu všech případů. Tyto nemoci se vyznačují poměrně dlouhou délkou trvání, v průměru déle než 2 kalendářní měsíce (67,5 dne) na 1 případ. Na celkovém počtu prostonaných dnů se tato kategorie podílela necelou třetinou, což je dlouhodobě nejvyšší podíl. V absolutních hodnotách se jedná o 13,9 mil. dnů. Z nemocí pohybové soustavy zapříčiňují pracovní neschopnost nejčastěji onemocnění páteře.

Další častou příčinou pracovní neschopnosti s 8% podílem na všech neschopenkách byly **úrazy a otravy**. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti byla v tomto případě 58,4 dne a celkový počet prostonaných dnů činil 5 mil.

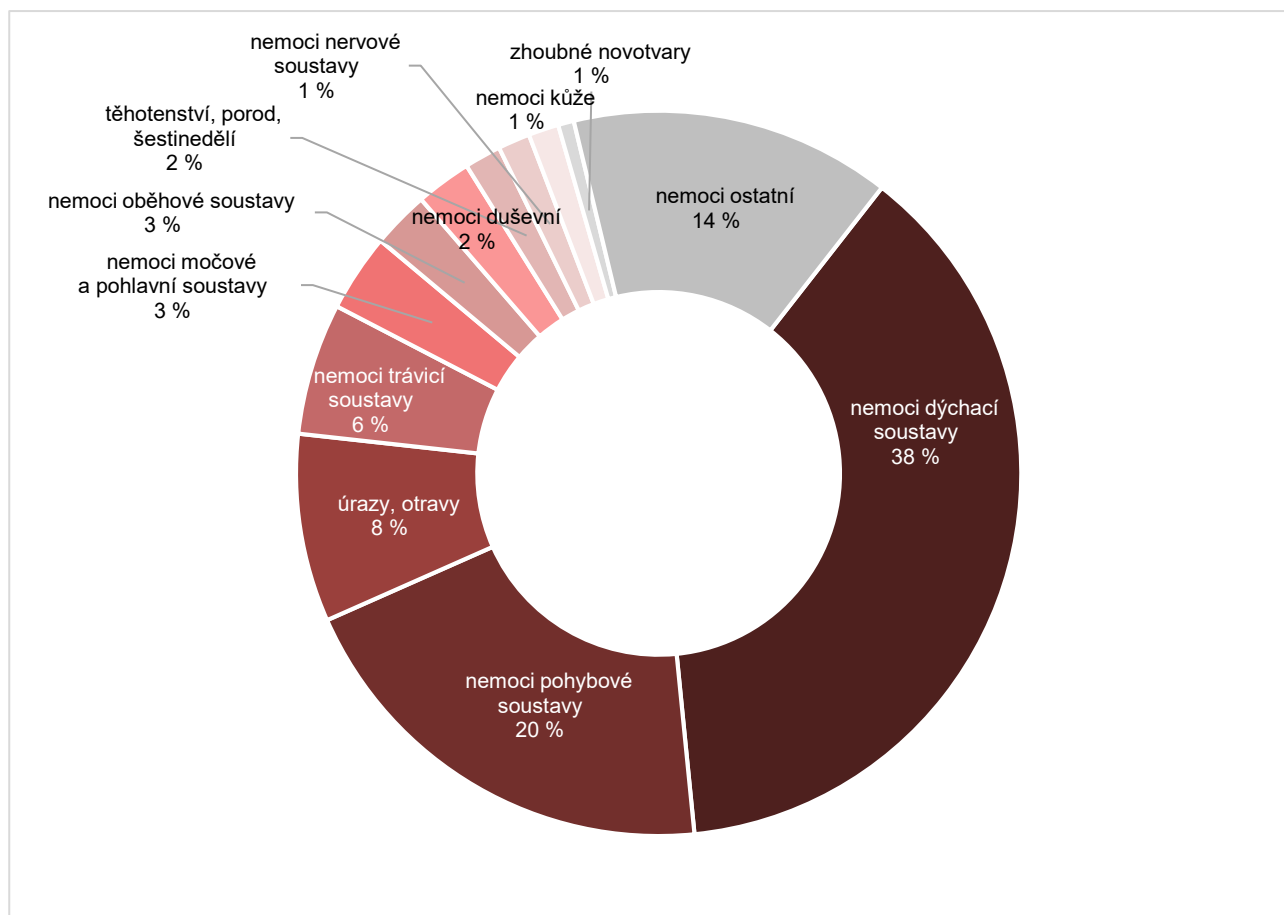
Tab. 3.2: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti, počet kalendářních dnů a průměrná délka trvání případu dočasné pracovní neschopnosti podle věku a pohlaví (1. pol. 2020, 2019)

Věková skupina	Počet ukončených případů DPN			Počet kalendářních dnů DPN			Průměrná délka trvání ukončeného případu DPN ve dnech		
	celkem	podle pohlaví		celkem	podle pohlaví		celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2020									
ČR celkem	1 032 776	491 145	541 631	42 934 162	19 532 132	23 402 030	41,6	39,8	43,2
do 20 let	11 630	6 398	5 232	237 121	115 129	121 992	20,4	18,0	23,3
20–29 let	211 619	111 622	99 997	5 798 277	2 544 625	3 253 652	27,4	22,8	32,5
30–39 let	212 535	112 629	99 906	7 394 226	3 357 738	4 036 488	34,8	29,8	40,4
40–49 let	273 948	116 099	157 849	11 566 346	4 833 696	6 732 650	42,2	41,6	42,7
50–59 let	244 075	99 978	144 097	12 991 056	5 533 458	7 457 598	53,2	55,4	51,8
60 a více let	78 969	44 419	34 550	4 947 136	3 147 486	1 799 650	62,7	70,9	52,1
1. pol. 2019									
ČR celkem	963 888	448 294	515 594	40 240 981	18 101 001	22 139 980	41,7	40,4	42,9
do 20 let	12 630	6 964	5 666	236 445	115 818	120 627	18,7	16,6	21,3
20–29 let	198 141	102 993	95 148	5 364 779	2 282 784	3 081 995	27,1	22,2	32,4
30–39 let	204 220	102 278	101 942	7 153 042	3 079 665	4 073 377	35,0	30,1	40,0
40–49 let	252 233	104 107	148 126	10 760 305	4 444 080	6 316 225	42,7	42,7	42,6
50–59 let	226 678	91 254	135 424	12 196 911	5 192 900	7 004 011	53,8	56,9	51,7
60 a více let	69 986	40 698	29 288	4 529 499	2 985 754	1 543 745	64,7	73,4	52,7

Zdroj: ČSSZ

Graf 3.1: Struktura ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz, 1. pol. 2020

Zdroj: ČSSZ

Nejdelší **průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti byla v 1. pol. 2020 evidována u tuberkulózy (197 dnů). Další skupinou diagnóz, která je doprovázena dlouhou pracovní neschopností, jsou zhoubné novotvary (179 dnů). V 1. pol. 2020 trvala pracovní neschopnost u této skupiny nemocí 176 dnů u mužů, zatímco u žen 182. Nemoci spojené s těhotenstvím, mateřstvím a šestinedělím si vyžádaly v průměru 102 dnů v pracovní neschopnosti.

Z hlediska **pohlaví** je výskyt pracovní neschopnosti četnější u žen, v 1. pol. 2020 ženy ukončily 542 tis. případů pracovní neschopnosti, muži 491 tis. neschopenek. Pracovní neschopnost u žen také trvala v průměru o 3 dny déle než u mužů. Tento rozdíl přetrvává dlouhodobě a je dán zejména indispozicemi spojenými s těhotenstvím. Výraznější rozdíl v trvání pracovní neschopnosti podle pohlaví se objevuje i u dalších diagnóz. Ženy byly v 1. pol. 2020 v pracovní neschopnosti z důvodu duševního onemocnění téměř 2krát častěji než muži. Muži jsou naopak náchylnější na nemoci oběhové, trávicí či pohybové soustavy. Mnohem častěji jsou v pracovní neschopnosti také z důvodu úrazu či otravy.

Tab. 3.3: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti a průměrná délka trvání případu dočasné pracovní neschopnosti podle vybraných skupin diagnóz a pohlaví, 1. pol. 2020

Skupiny diagnóz (kapitoly podle MKN-10)	Počet ukončených případů DPN			Průměrná délka trvání ukončeného případu DPN ve dnech		
	celkem	podle pohlaví		celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
ČR celkem	1 032 776	491 145	541 631	41,6	39,8	43,2
Tuberkulóza	63	44	19	196,9	201,8	85,4
Zhoubné novotvary	7 277	3 344	3 933	178,9	175,9	181,5
Nemoci duševní	25 652	8 773	16 879	88,2	86,0	89,3
Nemoci nervové soustavy	14 758	6 140	8 618	83,7	85,2	82,6
Nemoci oběhové soustavy	26 274	14 885	11 389	82,9	92,3	70,5
– hypertenze	8 050	4 375	3 675	57,3	59,2	55,1
– ischemická choroba srdeční	3 279	2 600	679	129,2	135,2	106,0
– cévní nemoci mozku	1 561	1 002	559	170,7	173,1	166,5
– jiné nemoci oběhové soustavy	13 384	6 908	6 476	76,6	85,4	67,2
Nemoci dýchací soustavy	391 055	179 309	211 746	18,1	17,4	18,7
– akutní infekce dýchacích cest	324 102	146 938	177 164	17,1	16,3	17,8
– chřipka a pneumonie	54 839	26 645	28 194	17,6	17,2	17,9
– chronické nemoci dolních dýchacích cest	6 765	2 908	3 857	53,7	54,8	52,9
– jiné nemoci dýchacích cest	5 349	2 818	2 531	34,0	34,6	33,3
Nemoci trávicí soustavy	60 641	33 174	27 467	33,9	33,9	33,8
Nemoci kůže	13 993	8 004	5 989	36,6	35,6	37,9
Nemoci pohybové soustavy	205 968	105 558	100 410	67,5	62,9	72,3
– nemoci páteře	143 690	73 387	70 303	61,9	57,4	66,5
– jiné nemoci pohybové soustavy	62 278	32 171	30 107	80,5	75,5	85,9
Nemoci močové a pohlavní soustavy	35 819	7 975	27 844	36,0	39,4	35,0
Těhotenství, porod, šestinedělí	16 836	x	16 836	102,2	x	102,2
Úrazy, otravy	86 560	55 035	31 525	58,4	57,1	60,5
Nemoci ostatní	147 880	68 904	78 976	29,4	24,1	34,1

Zdroj: ČSSZ

4.4 Výdaje na nemocenské

System nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Z nemocenského pojištění se poskytuje 6 peněžitých dávek, a to:

- Nemocenské,
- Peněžitá pomoc v mateřství,
- Ošetřovné,
- Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- Dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská),
- Dlouhodobé ošetřovné.

Výše dávek nemocenského pojištění **závisí** na dosahovaném **výdělku, redukčních hranicích** pro redukcí denního vyměřovacího základu, **redukci mezi** jednotlivými redukčními **hranicemi** a na **procentní sazbě** pro jednotlivé dávky.

Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.

Nemocenské – je základní peněžitou dávkou systému nemocenského pojištění. Na nemocenské má nárok pojištěnec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, a to od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Výdaje na dávky nemocenského pojištění za 1. pol. 2020 činily 30 mld. Kč, přitom za celý rok 2019 šlo o výdaje ve výši 38,9 mld. Kč. V 1. pol. 2012 byly výdaje třetinové, před třemi lety poloviční. **Výdaje** na objemově **nejvýznamnější dávku – nemocenské** – meziročně vzrostly o 3,3 mld. Kč, tj. o 24 %. To souviselo zejména s nárůstem počtu proplacených dnů a s vyšším počtem nemocensky pojištěných osob. Výše průměrné denní dávky nemocenského v 1. pol. 2020 činila 515 Kč. V 1. pol. 2019 byla průměrná denní dávka nemocenského ve výši 482 Kč, což je o 7 % méně.

V roce 2017 **bylo přijato několik významných legislativních opatření** v oblasti nemocenského pojištění, **s účinností od roku 2018**, která zásadním způsobem ovlivnila jeho finanční bilanci. Jednalo se o **zvýšení nemocenského od 31. kalendářního dne DPN** (dočasné pracovní neschopnosti) nebo karantény z 60 % na 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a od **61. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu s účinností od 1. ledna 2018 a dále o rozšíření okruhu dávek poskytovaných z nemocenského pojištění o novou dávku otcovské poporodní péče (tzv. „otcovská“) s účinností od 1. února 2018 a dávku dlouhodobého ošetřovného s účinností od 1. června 2018.

K nejdramatičtějším změnám v úrovni výdajů na nemocenské došlo v roce 2009 v souvislosti s legislativní úpravou nemocenského pojištění. Nový zákon o nemocenském pojištění znatelně snížil výši dávek nemocenského pojištění a zejména stanovil, že po dobu prvních 14 dnů pracovní neschopnosti je zaměstnanec zabezpečen náhradou mzdy nebo platu, kterou mu poskytuje zaměstnavatel (do 1. 7. 2019 s výjimkou prvních 3 pracovních dnů). Poskytování náhrady mzdy nebo platu zaměstnavatelem bylo přijetím úsporných opatření v letech 2011 až 2013 dočasně prodlouženo z prvních 14 na 21 dnů pracovní neschopnosti. V důsledku těchto legislativních změn došlo k rapidnímu poklesu nemocnosti, což rovněž mělo vliv na pokles výdajů na nemocenské. V 1. pol. 2014 byly výdaje o 10 mld. nižší než v 1. pol. 2020.

Podrobnější informace k výdajům na nemocenské a dalším dávkám, které jsou poskytovány ze systému nemocenského pojištění, naleznete na internetových stránkách MPSV v analýze Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR.

Tab. 4.1: Výdaje na dávky nemocenského pojištění, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020 (v mld. Kč)

Druh dávky	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020
Celkem	11,46	11,66	10,13	10,50	11,10	12,32	13,46	14,63	17,18	19,81	30,00
nemocenské	8,23	7,58	6,21	6,45	7,10	8,02	8,85	9,68	11,60	13,78	17,03
ošetřovné	0,22	0,39	0,41	0,50	0,46	0,63	0,71	0,84	0,99	1,02	7,68
peněžitá pomoc v mateřství	3,01	3,69	3,51	3,55	3,53	3,66	3,90	4,11	4,49	4,83	5,09
vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	0,001	0,003	0,003	0,003	0,004	0,004	0,005	0,004	0,004	0,005	0,004
otcovská poporodní péče ¹⁾	–	–	–	–	–	–	–	–	0,091	0,129	0,128
dlouhodobé ošetřovné ²⁾	–	–	–	–	–	–	–	–	0,000 ³⁾	0,051	0,067

¹⁾ Zavedení dávky otcovské poporodní péče, tzv. „otcovská“ – účinnost od 1. února 2018.

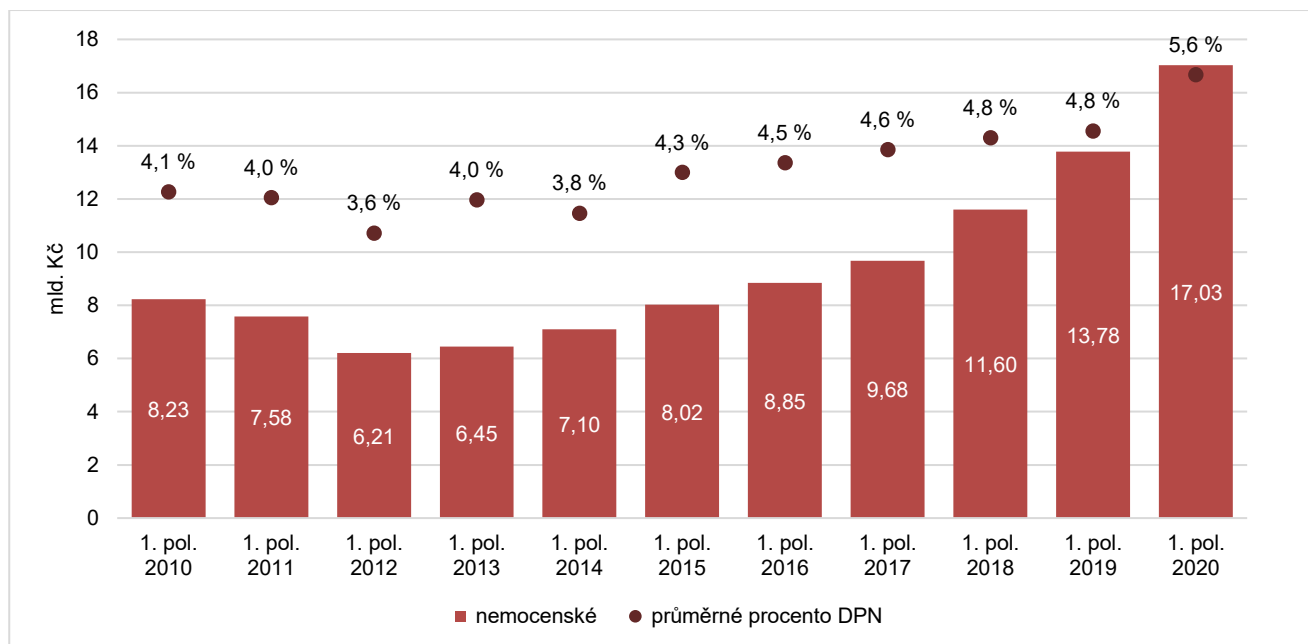
²⁾ Zavedení dávky dlouhodobé ošetřovné – účinnost od 1. června 2018.

³⁾ Výdaje na dlouhodobé ošetřovné v 1. pol. 2018 činily 2 008 tis. Kč.

– pomlčka značí, že se jev nevyskytoval

Zdroj: ČSSZ

Graf 4.1: Výdaje na nemocenské a průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Zdroj: ČSSZ, ČSÚ

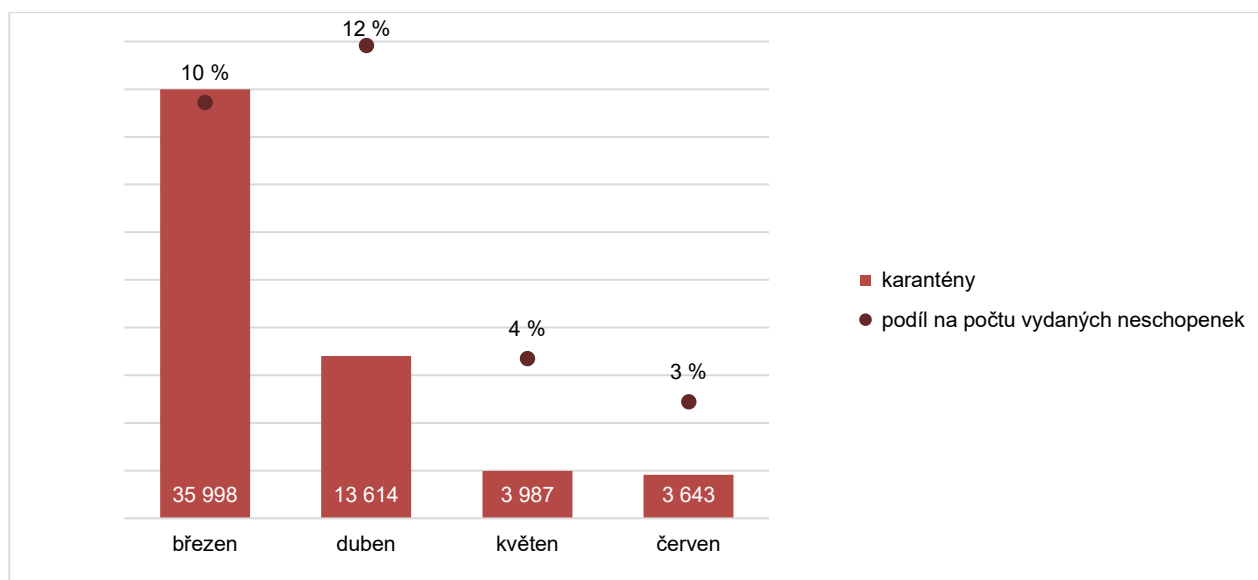
Od 1. pol. roku 2008 postupně klesal objem vyplacených dávek nemocenského až do 1. pol. 2012 (celkem o 6,9 mld. Kč), kdy dosáhl pouze 47,5 % objemu nemocenského vyplaceného v 1. pol. 2008. V posledních třech letech dochází k poměrně výraznému růstu výdajů na dávky nemocenského, mezi 1. pololetími 2017 a 2018, resp. 2018 a 2019 se jednalo o 20% nárůst, mezi 1. pol. 2019 a 2020 dokonce o 24% zvýšení.

4.4.1 Vliv pandemie Covid-19 na dávky nemocenského pojištění v 1. pololetí 2020

Obvykle platí, že nemocenské je skutečně peněžně nejvýznamnější dávkou nemocenského pojištění. Situaci ohledně pandemie nemoci Covid-19 však došlo k tomu, že v červnu 2020 výdaje na ošetřovné (3 929 mil. Kč) předčily (zejména z důvodu zavřených škol či jiných zařízení) výdaje na nemocenské (3 383 mil. Kč). V červnu 2019 přitom byly vyplacené dávky ošetřovného v hodnotě 131,6 mil. Kč, tedy téměř 30krát nižší.

Zatímco do března roku 2020 bylo vyplácení dávky nemocenské pro případ karantény³ spíše teoretickým nárokem, kvůli vyhlášení nouzového stavu 12. 3. 2020, se stalo realitou. V lednu a únoru nebyla vystavena žádná neschopenka z důvodu karantény, zato v březnu jich bylo vydáno 36 tis. Každá desátá neschopenka vydaná v tomto měsíci kompenzovala ztrátu příjmu z důvodu karantény. Výdaje na nemocenské v tomto měsíci meziročně vzrostly o 338 mil. Kč. V dubnu byl počet karantén nižší (13,6 tis.), na všech neschopenkách však zaujímaly 12 %. Počet karantén v květnu a červnu nepřekonal 4 tis. Od března do konce června bylo vystaveno celkem 57 tis. karanténních neschopenek⁴. Nutno doplnit, že tato čísla odráží pouze případy pojištěnců, kteří mají na dávku nemocenského nárok a také o ni zažádali. Nerovná se počtu nařízených karantén od krajských hygienických stanic (karanténa může být nařízena i dětem, studentům či seniorům). Vzhledem k širším možnostem práce z domova, mohly osoby v nařízené karanténě (pokud to povaha jejich práce dovozovala) i nadále pracovat za plnou mzdu, aniž by porušovaly pravidla karantény.

Graf 4.2: Počet pracovních neschopností z důvodu karantény a jejich podíl na celkovém počtu vydaných neschopenek, březen až červen 2020

Zdroj: ČSSZ

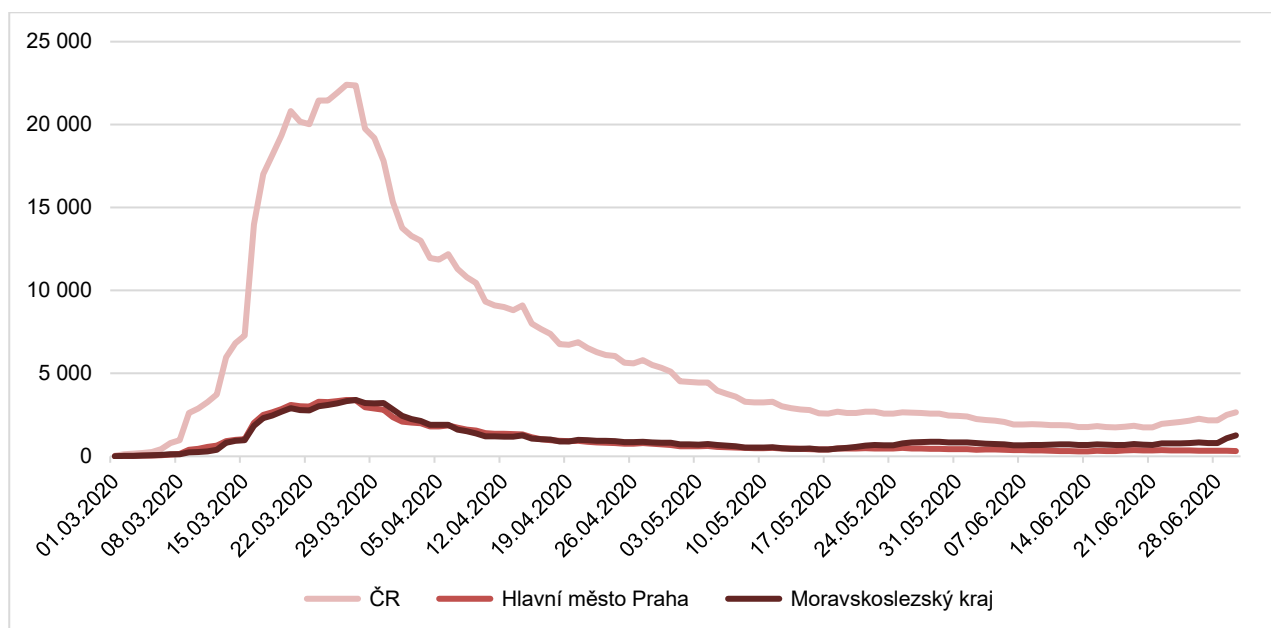
V kapitole 4.2, která analyzovala nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti vč. délky jejího trvání, byl obzvláště v některých ekonomických sekcích patrný vliv pandemie Covid-19, resp. vládních opatření proti jejímu šíření. V sekci Ubytování, stravování a pohostinství meziročně přibýlo 6 případů v přepočtu na 100 pojištěnců oproti 1. pol. 2019. Průměrné trvání případu pracovní neschopnosti v tomto odvětví byl v 1. pol. 2020 v průměru o 4,5 dne delší než tomu bylo v 1. pol. 2019. Vzrostl i počet případů pracovní neschopnosti v sekci Těžba a dobývání, a sice o 11. Průměrná délka se však zkrátila o 8,3 dne. Dá se předpokládat vliv spíše krátkodobějších neschopenek vystavených kvůli nemoci Covid-19, resp. s ním spojených karantén na Karvinsku.

³ Platí pro ni stejné podmínky jako pro běžnou pracovní neschopnost z důvodu nemoci či úrazu.

⁴ Příchod druhé vlny pandemie demonstruje počet vydaných karanténních neschopenek, kterých bylo za měsíc září vydáno bezmála 34 tis. (33 769). <https://www.cssz.cz/web/cz/-/eneschopenka-uspesne-funguje-uz-9-mesicu-zatezkavaci-zkousku-behem-koronakrize-zvladla-na-vybornou>

Oproti 1. pol. 2019 ubylo pracovních i mimopracovních úrazů, což může souviset s vyhlášením nouzového stavu na jaře roku 2020, uzavřením některých podniků a větší mírou práce z domova.

Graf 4.3: Počet hlášených případů karantény podle jednotlivých dnů v ČR a ve vybraných krajích, 1. 3. 2020 až 30. 6. 2020

Pozn.: Územní členění je podle místa poskytovatele zdravotních služeb, kteří danou karanténu nařídili (nikoliv podle bydliště osoby v karanténě).

Zdroj: ČSSZ

4.5 Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností související s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance více než 5 dnů.

Pracovní úraz s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek dočasnou pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (tzv. závažný pracovní úraz) nebo lze-li vzhledem k povaze zranění takovou dobu hospitalizace předpokládat. Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz meziročně poklesl ze 23 218 případů v 1. pol. 2019 na 20 483 případů v 1. pol. 2020 (tj. o 12 %). V 1. polovině roku 2020 se tak událo nejméně pracovních úrazů za posledních 13 let. Z tohoto celkového počtu bylo 19 857 případů (96,9 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP).

V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi **pohlavími**, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadaly v 1. pol. 2020 na muže více než dvě třetiny (69 %) pracovních úrazů, což je **dáno především odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů**. V odvětvích rizikovějších na pracovní úrazy jako je např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování mezi zaměstnanci převládají muži.

Nadále se v této kapitole budeme věnovat pracovním úrazům s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny.

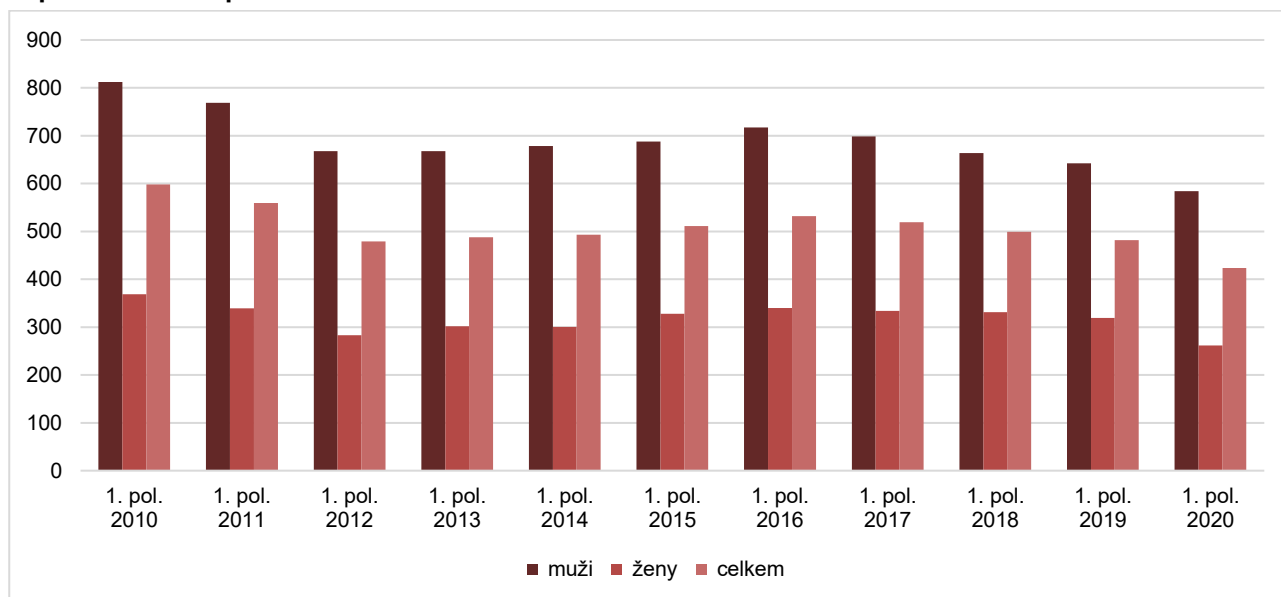
Mezi 1. pol. 2010 a 1. pol. 2020 došlo k celkovému poklesu počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny o 22 %, přičemž výraznější byl pokles u mužů (o 23 %) než u žen (o 19 %). Počet pracovních úrazů se ve sledovaném období nesnižoval proporcionálně, pokles byl přerušen v 1. pol. 2012. Hodnoty rostly až do 1. pol. 2016, po kterém následoval opětovný pokles. Podobný trend má i relativní ukazatel počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny na 100 000 nemocensky pojištěných osob (viz graf 5.1).

Tab. 5.1: Pracovní úrazy podle pohlaví, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Období	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny		
	celkem	podle pohlaví		celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2010	26 273	18 526	7 747	25 323	17 795	7 528
1. pol. 2011	24 298	17 168	7 130	23 388	16 473	6 915
1. pol. 2012	21 816	15 504	6 312	21 356	15 156	6 200
1. pol. 2013	21 935	15 304	6 631	21 542	15 007	6 535
1. pol. 2014	22 223	15 611	6 612	21 754	15 254	6 500
1. pol. 2015	23 461	16 114	7 347	22 860	15 682	7 178
1. pol. 2016	24 870	17 111	7 759	24 158	16 588	7 570
1. pol. 2017	24 732	16 933	7 799	24 046	16 430	7 616
1. pol. 2018	24 062	16 186	7 876	23 525	15 810	7 715
1. pol. 2019	23 218	15 602	7 616	22 828	15 326	7 502
1. pol. 2020	20 483	14 209	6 274	19 857	13 758	6 099

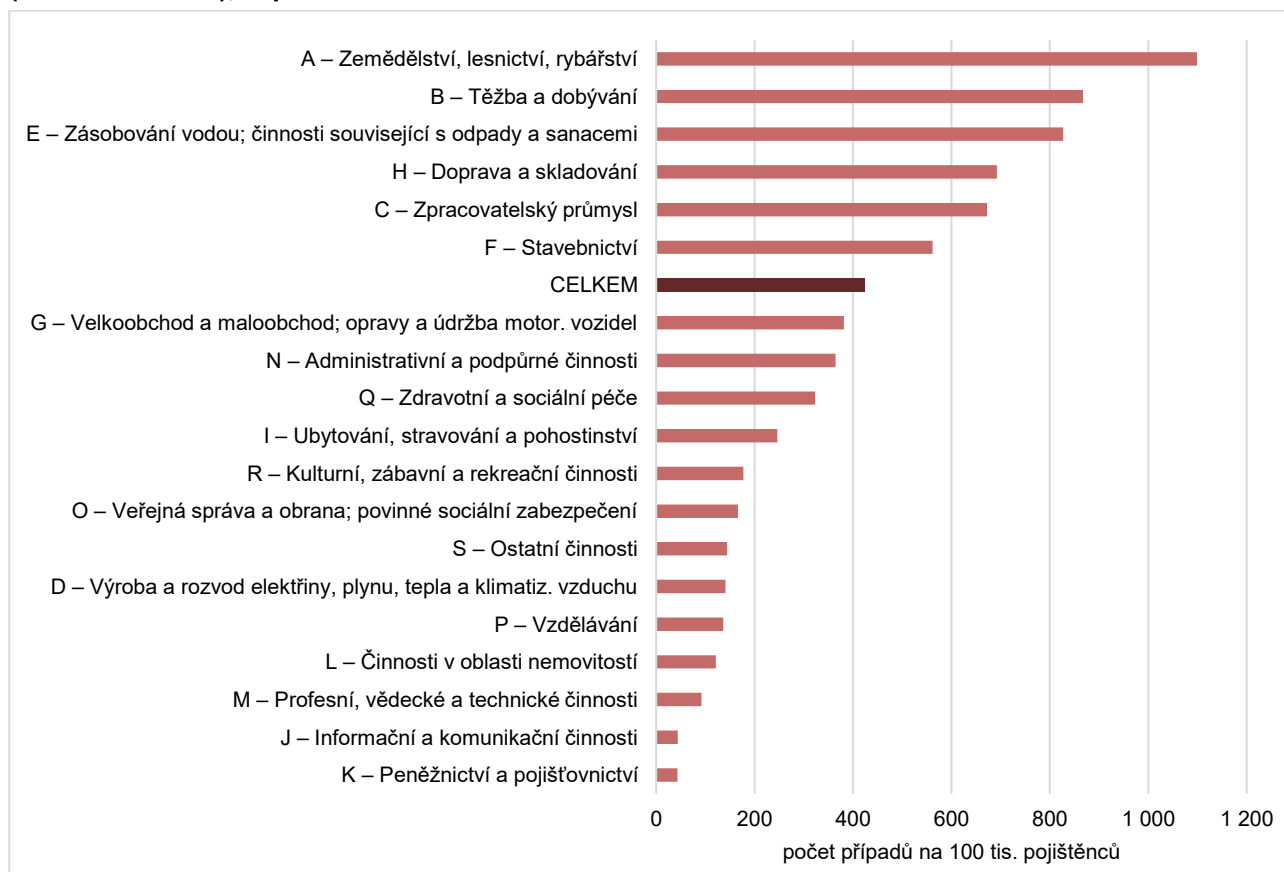
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle pohlaví, 1. pol. 2010 až 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

V absolutním vyjádření **nejvíce pracovních úrazů** s DPN delší než 3 dny se za 1. pol. 2020 událo **ve Zpracovatelském průmyslu** (8 126 případů), následují odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (2 371) a Doprava a skladování (2 056). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a pomíneme míru zastoupení jednotlivých sekcí, je vhodné použít **relativní ukazatel** vztahovaný na 100 tis. pojištěnců. **Nejrizikovějším** odvětvím je pak **Zemědělství, lesnictví, rybářství** (1 099 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále odvětví Těžba a dobývání (867), Zásobování vodou, činnosti související s odpady a sanacemi (827), Doprava a skladování (692) a teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (672). Průměrně na 100 tis. nemocensky pojištěných připadalo 424 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny. Nejméně rizikovými se jeví odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví se 43 pracovními úrazy a Informační a komunikační činnosti se 44 pracovními úrazy, které si vyžádaly 3denní a delší pracovní neschopnost v přepočtu na 100 tis. pojištěnců.

Graf 5.2: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2020

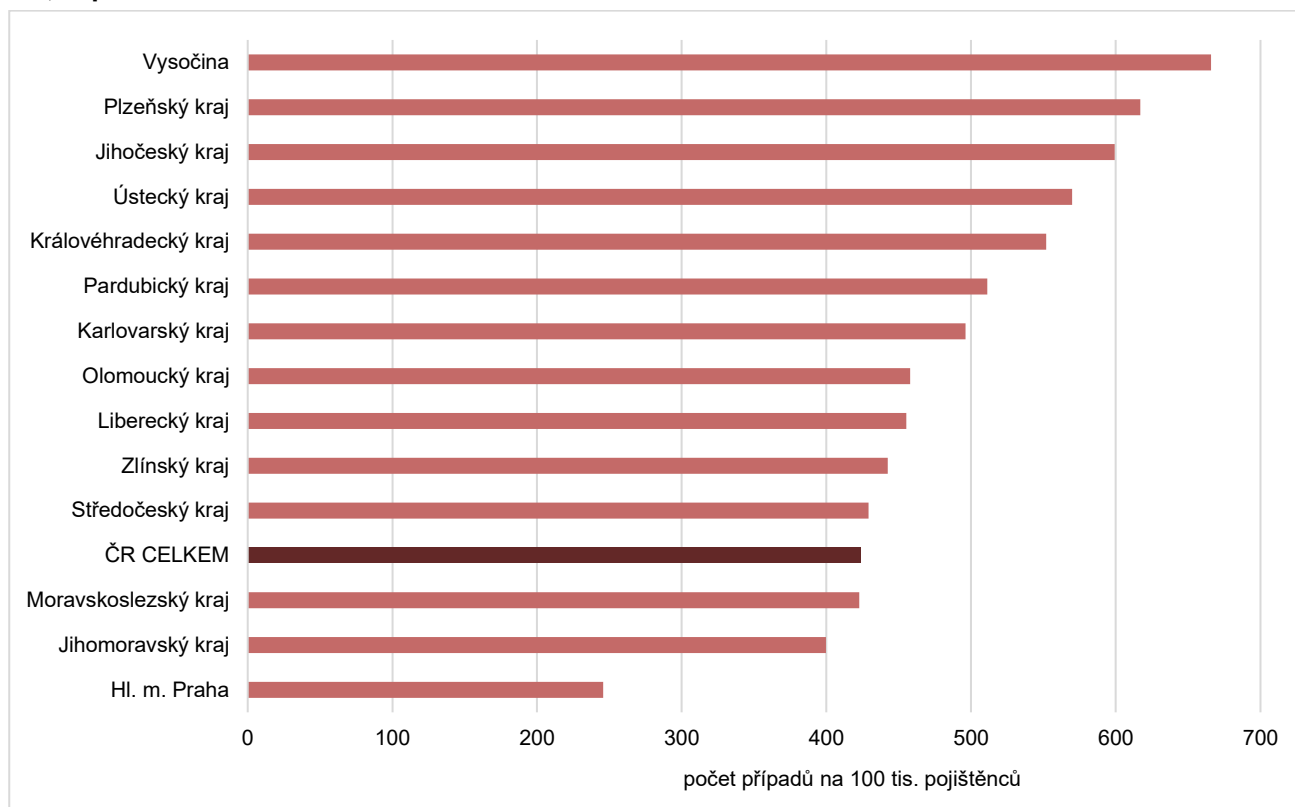
Zdroj: ČSÚ

Z hlediska **územního členění** bylo v 1. pol. 2020 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v kraji Vysočina (666), Plzeňském (617) a Jihočeském (599). Nejméně neschopností pak bylo hlášeno v Hlavním městě Praze, a sice 246 případů, což je 2,7krát méně než na Vysočině. Klíčovým faktorem ovlivňujícím tuto skutečnost je **odvětvová struktura** v jednotlivých krajích. Zatímco v Praze je vysoký podíl zaměstnaných pracujících ve službách, nejen na Vysočině, ale i ve zbylých krajích je tento podíl výrazně nižší. Pod hranicí republikového průměru (424 úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob) se nachází kraje s největšími českými městy. Kromě již zmiňované Prahy také Moravskoslezský (423 úrazů) a Jihomoravský kraj (400 úrazů). Na Vysočině a v Jihočeském kraji je z celé republiky nejvyšší podíl pojištěnců v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství, které je z hlediska úrazovosti nejrizikovější. Na Vysočině představoval podíl pojištěnců v tomto odvětví 6 %, v Jihočeském kraji necelých 5 %. Celorepublikový průměr přitom činil 2 %.

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou tedy do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy rozdělení do krajů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby v pracovní neschopnosti pro pracovní úraz.

Z pohledu **velikosti podniku** se v 1. pol. 2020 nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny událo v podnicích majících 100–249 zaměstnanců (585 případů v přepočtu na 100 tis. pojištěnců). Dále se nachází zaměstnavatelé s 250–499 zaměstnanci, kteří vykázali 529 pracovních úrazů. Pro srovnání OSVČ zaznamenaly 108 případů.

Graf 5.3: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2020

Zdroj: ČSÚ

4.6 Závěrečné shrnutí

- V 1. pol. 2020 činil **průměrný počet nemocensky pojištěných** celkem 4 687 tis. osob, tj. o více než 450 tis. (tj. o 11 %) více než před deseti lety.
- Po propadu v 1. pol. 2019 byl v 1. pol. 2020 zaznamenán **vyšší počet případů dočasné pracovní neschopnosti** a stejně jako v 1. pol. 2018 překonal hranici 1 milionu. Bylo nahlášeno 1 070 tis. nových případů, což je o 95 tis. více než v 1. pol. 2019. V relativním vyjádření nárůst činil téměř 10 %.
- V 91 % případů se jednalo o pracovní neschopnost z důvodu nemoci. Ve srovnání s 1. pol. roku 2019 došlo k nárůstu o 12 %, což absolutně představuje 104,2 tis. případů. Tento nárůst může souviset se **zrušením karenční doby** od 1. července 2019, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního a nikoliv od čtvrtého dne. Celkový počet nahlášených případů nezahrnuje pouze pracovní neschopnosti pro nemoc jako takové, ale poprvé v novodobé historii, z důvodu onemocnění Covid-19, byly v nebývalém množství vystavovány **karantény**, při nichž mají pojištěnci rovněž nárok na dávku v pracovní neschopnosti.
- Od března do června 2020 bylo vystaveno více než **57 tis. neschopenek z důvodu karantény**, přičemž jen za březen jich bylo vydáno 36 tis.
- Oproti 1. pol. 2019 ubylo o 2,7 tis. **pracovních úrazů** na 20,5 tis, což bylo nejméně za posledních 13 let. Méně bylo i **nepracovní úrazů**. Jejich počet meziročně poklesl ze 79 tis. v 1. pol. 2019 na necelých 73 tis.
- **Na 100 pojištěnců** za 1. pol. 2020 připadalo celkem **23 nově hlášených případů** pracovní neschopnosti. Meziročně došlo k nárůstu o 2,2 případu.
- Odvětvím s největším meziročním nárůstem počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v 1. pol. 2020 byla **Těžba a dobývání**. Oproti 1. pol. 2019 počet vzrostl o 11 případů. V odvětví **Ubytování, stravování a pohostinství** meziročně přibýlo 6 případů v přepočtu na 100 pojištěných. Dá se předpokládat, že na zvýšení měly vliv neschopenky vydané v souvislosti s šířením nákazy nemoci Covid-19, resp. opatření proti jeho šíření v podobě uzavření provozoven.
- Celkově strávili pojištěnci v 1. pol. 2020 **v pracovní neschopnosti 47 402 tis. dnů**, což je o 14 % více před rokem. Nárůst ve výši 5,8 mil. dnů je nebývalý.
- **Průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti meziročně vzrostla ze 42,6 dne za 1. pol. 2019 na 44,3 dne za 1. pol. 2020.
- Ženy strávily na jedné neschopence v průměru 45,9 dne, muži 42,5 dne.
- Odvětvím s největším meziročním nárůstem **průměrné délky pracovní neschopnosti** v 1. pol. 2020 bylo Ubytování, stravování a pohostinství. Oproti 1. pol. 2019 trval případ pracovní neschopnosti v průměru o 4,5 dne déle.
- **Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** v 1. pol. 2020 dosáhlo 5,6 %. V případě mužů činila hodnota 5,1 %, u žen 6,1 %. Průměrné procento se meziročně zvýšilo o 0,8 p. b.
- V 1. pol. 2020 v České republice v důsledku dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem **denně chybělo na pracovištích 260 451 nemocensky pojištěných osob**, což bylo ve srovnání s 1. pol. 2019 o 13 % (31 tis.) více.
- Za 1. pol. 2020 bylo pojištěncům vyplaceno **nemocenské ve výši 17 mld. Kč**. Meziročně vzrostly výdaje na nemocenské o 3,3 mld. Kč, tj. o 24 %. Vlivem zavedení opatření proti šíření pandemie viru Covid-19 vzrostly výdaje i na další dávku nemocenského pojištění, a sice ošetřovné. V 1. pol. 2019 byly ve výši 1,0 mld. Kč, zato v 1. pol. 2020 se zvýšily na rekordních 7,7 mld. Kč.

